

วารสารวิชาการ

ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 28 ฉบับที่ 2

กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

$$9 \times 5 =$$

$$6 \times 3 =$$

$$5 \times 7 =$$

$$8 \times 4 =$$

$$10 \times 6 =$$

ヒマ
サク
は
*
☆
5
ニ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(นายพิเชฐ โปธิ์ภักดี)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(นายพิเชษฐ์ วันทอง)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(นายวิษณุ ทรัพย์สมบัติ)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(นางภัทริยารวรรณ พันธุ์น้อย)

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

กองบรรณาธิการ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

(นายภูริวรรษ คำอ้ายกาวิิน)

นางสาวปริญญา ฤทธิเจริญ

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางวรรณิ์ จันทศิริ

นางสาววรรณัน ขุนศรี

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อและการเรียนรู้

รักษาการในตำแหน่งที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษ

และผู้ด้อยโอกาส

(นายพิทักษ์ โสถยาคม)

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาและส่งเสริมวิทยบริการ

(นางเสาวภา คักดา)

นางสุภาพร คงทิพย์

นางสาวศุภิสรา ศรีสร้อย

ลิขสิทธิ์และผู้จัดพิมพ์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ บริษัท เอส.บี.เค.การพิมพ์ จำกัด

92/6 หมู่ 3 ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540

โทร.02-178-8794 - 5 , 098-794-1644

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 กองบรรณาธิการขอเสนอบทความด้านการศึกษาที่หลากหลาย ได้แก่ **พลเมืองโลกศึกษา: ก้าวอย่างของการพัฒนาพลเมืองไทยสู่พลเมืองโลก** นำเสนอเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เน้นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับเด็กและเยาวชน กล่าวถึงความหมาย กรอบแนวคิดพลเมืองโลกศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาพลเมืองโลก **ทำความเข้าใจเพื่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ** นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะตามหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568 **การขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น** นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น โดยเน้นความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ **การกลั่นแกล้งรังแกในเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น** นำเสนอปัญหาของเด็กและวัยรุ่นที่ครูและผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักและให้ความสำคัญร่วมมือกับเด็ก ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตช่วยกันป้องกันและดูแลช่วยเหลือเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกตั้งแต่เริ่มต้น **การท่องสูตรคูณอย่างมีความหมาย** นำเสนอแนวทางการสอนการท่องสูตรคูณเพื่อให้นักเรียนมีความคิดรวบยอดเรื่องการคูณและสามารถเชื่อมโยงการบวกจำนวนเดียวกันหลาย ๆ จำนวนกับการคูณได้

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาไม่มากก็น้อย ขอขอบคุณที่ท่านให้ความสนใจ ติดตามวารสารวิชาการอย่างต่อเนื่อง แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

- 3 พลเมืองโลกศึกษา: ก้าวอย่างของการพัฒนาพลเมืองไทยสู่พลเมืองโลก
- 26 ทำความเข้าใจเพื่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ
- 33 การขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น
- 43 การกลั่นแกล้งรังแกในเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น
- 55 การท่องสูตรคูณอย่างมีความหมาย

พลเมืองโลกศึกษา: ก้าวอย่างของการพัฒนาพลเมืองไทย สู่พลเมืองโลก

ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญความท้าทายหลากหลายมิติ องค์กรเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ศึกษาสถานการณ์โลก โดยเน้นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับเด็กและเยาวชน (UNESCO, 2021) ซึ่งพบความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่

1. วิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง แม้จะมีความพยายามลดการปล่อยคาร์บอน และปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เด็กและเยาวชนได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเรียกร้องให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง
 2. การถดถอยของระบอบประชาธิปไตยและการเติบโตของกระแสประชานิยม ขณะที่เกิดการตื่นตัวของความร่วมมือของพลเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ท้าทายการเลือกปฏิบัติและความยุติธรรมในระดับโลก
 3. เทคโนโลยีดิจิทัลที่สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงข้อมูล และสร้างสำนึกร่วมแบบไร้พรมแดนของชาติ
 4. ความท้าทายในการสร้างงานที่มีคุณค่าและยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ท่ามกลางการเติบโตของปัญญาประดิษฐ์ ระบบอัตโนมัติ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจ้างงานทั่วโลก
- การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลเมืองให้รับมือกับความท้าทายเหล่านี้ และความไม่แน่นอนในอนาคต อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระดับประเทศเพียงอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะเด่นทั้งด้านการเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันทั่วโลก รวมถึงความท้าทายที่ไม่สามารถแก้ไขได้ โดยประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงลำพัง ด้วยเหตุนี้ พลเมืองโลกศึกษา (Global Citizenship Education: GCED) จึงทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

ความเป็นมาของพลเมืองโลกศึกษา: การเดินทางสู่การสร้างพลเมืองโลก ในศตวรรษที่ 21

การศึกษาพลเมืองโลก มีรากฐานอันแข็งแกร่งจากปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งยืนยันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่เท่าเทียมกันของทุกคน หลักการพื้นฐานนี้ได้วางกรอบแนวคิดสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Parker, Berry, Goundar, & Menzie-Ballantyne, 2024)

แนวคิดพลเมืองโลกศึกษาได้รับความสนใจอย่างมากในวงการการศึกษานานาชาติ เมื่อได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในสามเสาหลักของโครงการริเริ่มการศึกษาโลก (Global Education First Initiative: GEFI) ซึ่งเปิดตัวโดยนายบัน คิมูน (Ban Ki-moon) เลขาธิการสหประชาชาติในเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 แคมเปญนี้ ได้นำพาทิศทางการศึกษาเข้าสู่มิติใหม่ที่เน้นบทบาทของการศึกษาในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อโลก ขยายขอบเขตเกินกว่าวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการศึกษา (Torres, 2017)

การพัฒนาแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกเกิดจากการตอบสนองทั้งทางการเมือง สังคม และการศึกษา บนพื้นฐานความเข้าใจร่วมกันว่าปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขในระดับโลก ไม่ใช่เป็นเพียงความรับผิดชอบของประเทศใดประเทศหนึ่ง ในสังคมที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาความเข้าใจ ทักษะ และค่านิยมที่จะช่วยรับมือกับความท้าทายระดับโลกในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการส่งเสริมความเคารพและความรับผิดชอบที่ข้ามพรมแดนวัฒนธรรม พรมแดนประเทศ และขอบเขตภูมิภาค เพื่อหล่อหลอมคนรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม (United Nations, 2012)

การศึกษาพลเมืองโลกได้รับการยกระดับความสำคัญอีกครั้งภายหลังจาก “ปฏิญญาอินซอน Education 2030 และกรอบปฏิบัติการ” (Incheon Declaration and Framework for Action 2030) (UNESCO, 2016) ได้รับการรับรองในการประชุม World Education Forum เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 จากนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDG) ข้อที่ 4 ได้รับการสรุปในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 (UNESCO, 2016) โดยได้บรรจุ GCED ในเป้าหมายย่อย SDG 4.7 และตัวชี้วัดระดับโลก 4.7.1 ดังนี้

“4.7 ภายในปี พ.ศ. 2573 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ และการไม่ใช้ความรุนแรง ความเป็นพลเมืองโลก และการเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (UN, 2015b, น.17)

4.7.1 ขอบเขตของการบูรณาการ (i) การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก และ (ii) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน (ก) นโยบายการศึกษาแห่งชาติ (ข) หลักสูตร (ค) การศึกษาครู และ (ง) การประเมินผู้เรียน (UN, 2015a, น.6)”

การผนวก GCED ไว้ใน SDG 4 แสดงให้เห็นถึงการตระหนักในระดับนานาชาติถึงความสำคัญของพลเมืองโลกศึกษาและพันธสัญญาร่วมกันที่จะบูรณาการแนวคิดนี้เข้าสู่ระบบการศึกษาให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2573 ล่าสุด UNESCO ได้เน้นย้ำความสำคัญดังกล่าวด้วยการปรับปรุง “ข้อเสนอแนะฉบับปรับปรุงว่าด้วยการศึกษาเพื่อสันติภาพและสิทธิมนุษยชน ความเข้าใจระหว่างประเทศ ความร่วมมือ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Recommendation on Education for Peace and Human Rights, International Understanding, Cooperation, Fundamental Freedoms, Global Citizenship and Sustainable Development) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ GCED ในชื่อของข้อเสนอแนะเอง (UNESCO, 2022)

ความหมายพลเมืองโลกศึกษา: การพัฒนาพลเมืองเพื่อโลกที่ยั่งยืน

พลเมืองโลกศึกษา เป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกับหลากหลายศาสตร์ การศึกษา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า แนวคิดนี้มีความคลุมเครือและสร้างความสับสนในบางครั้ง เนื่องจากมีการจัดการศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น โลกศึกษา (Global Education) การศึกษามุ่งอนาคต (Future-Oriented Education) และการศึกษาเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งในบางกรณีมีการรวมศาสตร์เหล่านี้เข้าไว้ในกลุ่มของพลเมืองโลกศึกษาทั้งหมด (Ida Nilsson, 2015)

ก่อนจะมีกรอบการศึกษาพลเมืองโลกที่ชัดเจน เอกสารอ้างอิงระดับโลกของ Oxfam (2008) ได้ระบุว่า พลเมืองโลก คือพลเมืองที่มีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ คิดเชิงวิพากษ์ มีส่วนร่วม ในฐานะพลเมืองที่กระตือรือร้น ยอมรับในประเด็นระดับโลก เชื่อมโยงประเด็นระดับโลก กับชีวิตประจำวัน และเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในฐานะเพื่อนของมนุษย์ ต่อมา UNESCO (2015) ได้ขยายคำนิยามโดยเพิ่มเติมมิติอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาเพื่อสันติภาพ สิทธิมนุษยชนศึกษา การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และการรับผิดชอบร่วมกัน

ในที่สุด UNESCO (2014) ได้นิยาม **“พลเมืองโลก” (Global Citizenship)** ว่าหมายถึง พลเมืองที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่กว้างขวางและการเป็นมนุษยชาติร่วมกัน ที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ระหว่างระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับประชาคมโลก

ส่วน **“พลเมืองโลกศึกษา” (Global Citizenship Education)** เป็นการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกวัยให้มีบทบาทเชิงรุก ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก เพื่อสร้างสังคม ที่สงบสุข อดทนอดกลั้น ครอบคลุมทุกคน และปลอดภัยยิ่งขึ้น โดยมุ่งสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่กว้างขึ้นและมนุษยชาติร่วมกัน เน้นการพึ่งพากันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อมโยงระหว่างระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก (UNESCO, 2015, p.14)

ตามเอกสารข้อเสนอแนะด้านการศึกษาเพื่อสันติภาพ สิทธิมนุษยชน ความเข้าใจ นานาชาติ อิสรภาพ พลเมืองโลก และการพัฒนาที่ยั่งยืน พลเมืองโลกศึกษามีเป้าหมายให้ผู้เรียน พัฒนาสมรรถนะหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย (UNESCO, 2013)

1) ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นระดับโลกและคุณค่าสากล เช่น ความยุติธรรม ความเท่าเทียม การให้เกียรติ และการเคารพ

2) ทักษะด้านการคิด (Cognitive Skills) ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นระบบ และสร้างสรรค์ รวมทั้งความสามารถในการประยุกต์มุมมองที่หลากหลายเพื่อเข้าใจมิติและทัศนะ ที่แตกต่าง

3) ทักษะเชิงพฤติกรรม (Non-Cognitive Skills) รวมถึงทักษะทางสังคม ความเห็นอกเห็นใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทักษะการสื่อสาร การสร้างเครือข่ายและการมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้คนที่มีความแตกต่างทางภูมิหลัง วัฒนธรรม และมุมมอง

4) พฤติกรรมในการลงมือกระทำที่สร้างความร่วมมืออย่างรับผิดชอบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับโลก

มูลนิธิความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Foundation, n.d.) ได้นิยาม **“พลเมืองโลกศึกษา”** ในอีกแง่มุมหนึ่งว่าเป็นการแสวงหาที่เปลี่ยนแปลงชีวิตและดำเนินไป ตลอดชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องทั้งการเรียนรู้ตามหลักสูตรและประสบการณ์ภาคปฏิบัติ เพื่อหล่อหลอม **“กรอบความคิด” (Mindset)** ในการดูแลเอาใจใส่มนุษยชาติและโลก พร้อมทั้งเตรียม ความพร้อมให้บุคคลมี **“สมรรถนะ” (Competency)** ระดับโลก ในการดำเนินการอย่างรับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรม สันติภาพ ความมั่นคง ความยั่งยืน ความอดทน อดกลั้น และความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดพลเมืองโลกศึกษา

UNESCO ได้พัฒนาเอกสาร “พลเมืองโลกศึกษา: หัวเรื่องและวัตถุประสงค์การเรียนรู้” โดยเสนอมิติการเรียนรู้ (Domain of Learning) ผลการเรียนรู้หลัก (Key Learning Outcomes) คุณลักษณะสำคัญของผู้เรียน (Key Learner Attributes) หัวเรื่องการเรียนรู้ (Topics) และ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ จำแนกตามวัย และระดับชั้น เพื่อส่งเสริมให้แต่ละประเทศได้ใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการศึกษา บูรณาการหลักสูตร และการประเมินผล ความก้าวหน้าของการดำเนินการ ดังภาพที่ 1, 2 และ 3

ความรู้ (Cognitive)

- ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นของท้องถิ่น ประเทศ และโลก ความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน และการพึ่งพาอาศัยกันของประเทศ และประชากร
- ผู้เรียนพัฒนาทักษะสำหรับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเชิงวิพากษ์

สังคมและอารมณ์ (Socio-Emotional)

- ผู้เรียนมีประสบการณ์ของความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของความเป็นมนุษยชาติ การแบ่งปันคุณค่า และความรับผิดชอบบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน
- ผู้เรียนพัฒนาค่านิยมของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เคารพในความแตกต่าง และความหลากหลาย

พฤติกรรม (Behavioral)

- ผู้เรียนแสดงอย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก สำหรับการเพิ่มพูนให้โลกมีสันติภาพและความยั่งยืน
- ผู้เรียนพัฒนาแรงจูงใจ และเจตจำนงที่จะกระทำ

ภาพที่ 1 ผลการเรียนรู้หลักของพลเมืองโลกศึกษา (Global Citizenship Education)

พลเมืองโลกศึกษา (Global Citizenship Education)

มิติการของเรียนรู้ (Domain of Learning)

ความรู้
(Cognitive)

สังคมและอารมณ์
(Socio – Emotional)

พฤติกรรม
(Behavioral)

ผลการเรียนรู้หลัก (Key Learning Outcomes)

- มีความรู้ความเข้าใจ และคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นถกเถียงระดับท้องถิ่น ประเทศ ภูมิภาค และโลก และภาวะที่ประเทศต่าง ๆ และประชากรของโลกพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency) และเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน (Interconnectedness)
- ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดเชิงวิพากษ์

- ผู้เรียนมีความรู้สึกยึดโยงกับเพื่อนมนุษย์ มีค่านิยมและความรับผิดชอบร่วมกันบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน
- ผู้เรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Solidarity) ความเคารพในความแตกต่างและหลากหลาย

- ผู้เรียนแสดงออกและลงมือปฏิบัติอย่างรับผิดชอบ และมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างโลกที่ยั่งยืนและมีสันติมากขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ ภูมิภาค และโลก
- ผู้เรียนได้พัฒนาแรงจูงใจ (Motivation) และความเต็มใจเต็มใจ (Willingness) ที่จะลงมือปฏิบัติในสิ่งที่สำคัญจำเป็นในฐานะพลเมืองโลก

คุณลักษณะสำคัญของผู้เรียน (Key Learner Attributes)

รู้เท่าทันเชิงวิพากษ์ มีความรู้เพียงพอ

- รู้เกี่ยวกับประเด็นถกเถียงโครงสร้างการบริหารจัดการ และระบบบรรณานุกรม ระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก
- เข้าใจเรื่องการพึ่งพาอาศัยกัน และความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นและโลก
- มีทักษะในการสืบสอบเชิงวิพากษ์ และการวิเคราะห์

ยึดโยงกับสังคม เคารพความหลากหลาย

- พัฒนาและจัดการอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ และความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
- แลกเปลี่ยนค่านิยมและความรับผิดชอบบนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน
- พัฒนาทัศนคติต่อความแตกต่างและความหลากหลายอย่างเหมาะสมและรับผิดชอบ

ตื่นตัวมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่ออย่างมีจริยธรรม

- แสดงออกซึ่งทักษะ ค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติ ได้อย่างเหมาะสม
- แสดงความรับผิดชอบต่อระดับบุคคลและสังคม เพื่อสร้างโลกที่สันติและยั่งยืน
- พัฒนาแรงจูงใจและความเต็มใจเต็มใจที่จะรักษาประโยชน์สาธารณะ

ภาพที่ 2 โครงสร้างพลเมืองโลกศึกษา มิติการเรียนรู้ ในเรื่องผลการเรียนรู้หลัก และคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียน

พลเมืองโลกศึกษา (Global Citizenship Education)

มิติการการเรียนรู้ (Domain of Learning) (ต่อ)

ความรู้
(Cognitive)

สังคมและอารมณ์
(Socio – Emotional)

พฤติกรรม
(Behavioral)

หัวเรื่องการเรียนรู้ (Topics)

1. ระบบและโครงสร้างสังคมของท้องถิ่น ประเทศ และประชาคมโลก
2. ประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์ และความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันของท้องถิ่น ประเทศ และประชาคมโลก
3. พลวัตของอำนาจและปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง

4. ความแตกต่างของอัตลักษณ์
5. ชุมชนที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งสมาชิกอาศัยอยู่ และมีความสัมพันธ์ยึดโยงอยู่ด้วย
6. ความแตกต่างและการเคารพในความหลากหลาย

7. การแสดงออกและลงมือปฏิบัติระดับบุคคลและกลุ่ม
8. พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรับผิดชอบในเชิงจริยธรรม
9. การมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ

จุดประสงค์การเรียนรู้ จำแนกตามวัย และระดับชั้น

(Learning Objectives by Age/Level of Education)

ก่อนประถมศึกษาและ
ประถมศึกษาตอนต้น
(5-9 ปี)

ประถมศึกษาตอนปลาย
(9-12 ปี)

มัธยมศึกษาตอนต้น
(12-15 ปี)

มัธยมศึกษาตอนปลาย
(15-18 ปีขึ้นไป)

ภาพที่ 3 โครงสร้างพลเมืองโลกศึกษา มิติการเรียนรู้ ในเรื่องหัวเรื่องการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ จำแนกตามวัย และระดับชั้น

กรอบนิยามความหมายและกรอบคิดนี้ก็เป็นเพียงกรอบอ้างอิงที่ใช้ในการดำเนินการส่งเสริมเรื่องพลเมืองศึกษา เนื่องจากแต่ละประเทศก็มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ UNESCO ได้ตระหนักในเรื่องนี้ดี ในระยะหลังมีการส่งเสริมให้ตีความเกี่ยวกับพลเมืองโลกที่เหมาะสมกับประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ มากขึ้น มีงานศึกษาพบว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกที่ได้รับอิทธิพลจากการเคยอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการ ลัทธิชาตินิยม มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่มีความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ สงครามการเมือง ไปจนถึงบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมพุทธในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลต่อแนวคิดการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับธรรมชาติ (APCEIU, 2024) ด้วยแนวคิดการปรับนิยามและกรอบคิดพลเมืองโลกศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท ส่งผลให้แต่ละประเทศอาจมีจุดเน้นหรือชื่อเรียกแตกต่างกันไปได้

แนวทางการจัดการศึกษาพลเมืองโลก: กรอบแนวคิดและการปฏิบัติ

1. กรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

Arthur และ Wright (2001) ได้นำเสนอมุมมองที่สำคัญ 3 ประการเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) **การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง (Education about Citizenship)** ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดพลเมือง 2) **การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Education for Citizenship)** ที่มุ่งพัฒนาทักษะและคุณลักษณะสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 3) **การศึกษาผ่านความเป็นพลเมือง (Education Through Citizenship)** ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการปฏิบัติจริง มุมมองดังกล่าวมีความสำคัญในการทำความเข้าใจว่าแต่ละประเทศกำหนดแนวทางการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองอย่างไร รวมถึงการวางตำแหน่งการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษา ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาพลเมืองโลกด้วยเช่นกัน

2. แนวทางการจัดการศึกษาพลเมืองโลกศึกษา

Davies (2006) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาพลเมืองโลกศึกษา เป็น 4 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของ Arthur และ Wright (2001) ข้างต้น ดังตาราง 1

ตาราง 1 แนวทางการจัดการพลเมืองโลกศึกษาตามแนวคิดของ Davies (2006)

โลก + ความเป็นพลเมือง + การศึกษา (Global + Citizenship + Education)	ความเป็นพลเมืองโลก + การศึกษา (Global Citizenship + Education)
<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอ ‘มิติ’ ของความเป็นพลเมืองและความเข้าใจระหว่างประเทศเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอน - องค์ประกอบเหล่านี้อาจไม่เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน - สอดคล้องกับมุมมอง ‘การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง’ (Education about Citizenship) - เกี่ยวข้องกับการสอน GCED/ESD เป็นรายวิชาเฉพาะ และเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองโลก 	<ul style="list-style-type: none"> - เกี่ยวข้องกับการนิยามความหมายของ ‘พลเมืองโลก’ เน้นพัฒนากรอบคิด (Mindset) และสมรรถนะของพลเมืองโลก - เป็นแนวทางการศึกษาแบบข้ามสาระ ครอบคลุมหลายสาระวิชาที่มีรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมพลเมืองโลก - สอดคล้องกับมุมมอง ‘การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง’ (Education for Citizenship)
การศึกษาระดับโลก/โลกศึกษา + ความเป็นพลเมือง (Global Education + Citizenship)	โลก + การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Global + Citizenship Education)
<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการสร้างความรู้ระดับนานาชาติ - เน้นการวิพากษ์เรื่องสิทธิและความรับผิดชอบในระดับโลก - สอดคล้องกับมุมมอง ‘การศึกษาผ่านความเป็นพลเมือง’ (Education Through Citizenship) 	<ul style="list-style-type: none"> - เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) ที่เชื่อมโยงประเด็นระดับโลกมากขึ้น - ยึดหลัก “คิดระดับโลก ทำระดับท้องถิ่น” (Think Global, Act Local) - สอดคล้องกับมุมมอง ‘การศึกษาผ่านความเป็นพลเมือง’ (Education Through Citizenship) - บูรณาการและการจัดการศึกษาแบบทั้งโรงเรียน (Whole School Approach)

3. รูปแบบการจัดการศึกษาพลเมืองโลกศึกษาในทางปฏิบัติ

จากการอภิปรายระหว่างรัฐสมาชิก UNESCO ได้สรุปรูปแบบการจัดการศึกษาพลเมืองโลกศึกษาที่ทั่วโลกดำเนินการอยู่มี 4 ประเภท (UNESCO, 2020) ได้แก่

- 1) **การจัดการเรียนรู้เป็นวิชาเฉพาะ** ในหลักสูตรที่กำหนดรายวิชาอย่างเป็นทางการหรือจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในฐานะวิชาเฉพาะ
- 2) **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แนวทางข้ามหลักสูตร** (Cross Curricular) โดยมีหัวข้อและประเด็นที่เกี่ยวข้องถูกสอนในวิชาหลักสูตรมากกว่าหนึ่งวิชา เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ไม่ได้ครอบคลุมหลักสูตรทั้งหมด
- 3) **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการผสมผสาน** ซึ่งรวมทั้งสองแนวทางแรกเข้าด้วยกัน คือ มีทั้งรายวิชาเฉพาะและหัวข้อหรือประเด็นข้ามหลักสูตร
- 4) **การจัดการศึกษาแบบทั้งโรงเรียนและทั้งหลักสูตร** ซึ่งบูรณาการประเด็นต่าง ๆ เข้าในทุกมิติของโรงเรียน ทั้งจรรยาบรรณของโรงเรียน การจัดการ การกำกับดูแลหลักสูตร การฝึกอบรมครู วิธีการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน

4. ขอบเขตการจัดการศึกษาพลเมืองโลก

โดยสรุปแล้ว การศึกษาพลเมืองโลกไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเป็นรายวิชาเดียวที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แต่เป็นกรอบแนวคิดที่เปรียบเสมือนเลนส์สำหรับมองการศึกษา สามารถบูรณาการเข้ากับรายวิชาที่มีอยู่ได้หลากหลาย หรือสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างอิสระได้ ทั้งนี้ UNESCO ได้สนับสนุนการเผยแพร่การศึกษาพลเมืองโลกในระดับต่าง ๆ และในหลากหลายมิติของชีวิต นอกเหนือจากห้องเรียน ดังนี้

- 1) **ระดับนโยบาย** รัฐบาลสามารถพัฒนายุทธศาสตร์และกรอบแนวคิดระดับชาติที่ตระหนักถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจประเด็นในท้องถิ่นจากมุมมองระดับโลกที่กว้างขึ้น และให้ความสำคัญกับโครงการการศึกษาที่สะท้อนวิสัยทัศน์นี้
- 2) **ระดับชั้นเรียน** ครูสามารถบูรณาการเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ที่ต่อยอดเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นระดับโลกและความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมได้ เช่น
 - ในวิชาภูมิศาสตร์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการกระจายทรัพยากร
 - ในวิชาสังคมศึกษา ผู้เรียนสามารถค้นพบว่าการเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเด็กทั่วโลกอย่างไร
 - ในวิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กระบวนการสังเคราะห์แสงของต้นไม้ในการดูดซับคาร์บอนจากชั้นบรรยากาศ และการมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหามลพิษเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

• นอกจากนี้ ครูยังสามารถมอบหมายโครงการกลุ่มที่ให้ผู้เรียนคิดค้นแคมเปญ เพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3) นอกโรงเรียน โรงเรียนร่วมมือกับหน่วยงานหรือชุมชนพัฒนาบริเวณการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก เช่น พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นออกแบบนิทรรศการและสื่อการศึกษาที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเป็นพลเมืองโลก โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศของเด็กและเยาวชนแบบออนไลน์ที่ช่วยให้ได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พลเมืองโลกศึกษา

Toh และ Cawagas (2002) ได้เสนอว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้พลเมืองโลกศึกษามีหลากหลาย แต่ละรูปแบบมีพัฒนาการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติต่าง ๆ และมีการตีความใหม่เชิงวิพากษ์มาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ช่วงทศวรรษ 70 ในหลายภูมิภาคของโลกมีการอพยพข้ามประเทศไปตั้งถิ่นฐานใหม่ แต่ละประเทศให้ความสนใจในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายโดยให้ความสำคัญกับพหุวัฒนธรรม และการศึกษาพหุวัฒนธรรมต่อมาถูกวิจารณ์ว่าเป็นแนวทางการศึกษาพหุวัฒนธรรมระดับผิวเผิน เพราะเน้นไปเพียง 4D - การแต่งกาย (Dress), การเต้นรำ (Dance), อาหาร (Diet) และภาษาถิ่น (Dialect) จึงเกิดขบวนการที่เรียกว่าการศึกษาต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติขึ้น ดังนั้น การศึกษาพลเมืองโลกจึงปรับไปสู่การเรียนรู้พหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ที่ส่งเสริมความเคารพและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ทำลายโครงสร้างและทัศนคติแห่งการเลือกปฏิบัติ รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายนี้ เปรียบเหมือนสายน้ำหลายสาขาที่มีที่มาแตกต่างกันไป แม้จะใช้ชื่อแตกต่างกันไป แต่สามารถไหลรวมเข้ามาเป็นสายน้ำเดียวกันที่ข้ามแผ่นดินต่าง ๆ ในชื่อของ **การเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)** ที่เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของพลเมืองโลกศึกษา ซึ่ง Toh, S, Shaw, G. และ Padilla, D. (2017) ได้ประมวลและนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังตาราง 2

ตาราง 2 รูปแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมพลเมืองโลกศึกษา

รูปแบบ	คำนิยามและวัตถุประสงค์
การศึกษาเพื่อการปลดอาวุธ (Disarmament Education)	การศึกษาเพื่อการปลดอาวุธ ส่งเสริมสันติภาพ มุ่งสร้างความเข้าใจเพื่อลดลัทธิทหารนิยมและป้องกันความขัดแย้งรุนแรง ครอบคลุมนโยบายควบคุมอาวุธระดับนานาชาติ ตั้งแต่อาวุธขนาดเล็กถึงอาวุธทำลายล้างสูง เป็นพื้นฐานสำคัญในการรักษาสันติภาพโลกและสร้างเสถียรภาพในพื้นที่ขัดแย้ง
การศึกษาเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างการเปลี่ยนแปลง (Education for Conflict Resolution And Transformation)	การศึกษาเพื่อสร้างแบบอย่างและสอนด้วยวิธีการที่มีความหมายทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับกระบวนการ แนวปฏิบัติ และทักษะที่หลากหลาย ช่วยจัดการกับความขัดแย้งระดับบุคคล ระหว่างบุคคล และระดับองค์กร รวมทั้งสร้างชุมชนที่ปลอดภัยและเป็นมิตร สร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของความขัดแย้ง พลวัตของอำนาจและอิทธิพลที่ดำเนินการในความขัดแย้ง และบทบาทของวัฒนธรรมในวิธีที่เรามองและตอบสนองต่อความขัดแย้ง กระบวนการนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและการฝึกปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของผู้เรียน
สิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Rights Education)	การศึกษาที่ครอบคลุมการให้ความรู้ การฝึกอบรม และการสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียน โดยมุ่งเสริมสร้างความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นทั้งเชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อเสริมพลังให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของทุกคนในสังคม
การศึกษาเพื่อความเข้าใจนานาชาติ (Education for International Understanding)	การศึกษาที่ส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพต่อประชาชนทุกคน วัฒนธรรม อารยธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิต ความตระหนักถึงการพึ่งพาค้ำค้ำกันระหว่างประชาชนและประเทศต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นในระดับโลก ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น ความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่มีต่อบุคคล กลุ่มสังคม และประเทศชาติ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน ประเทศ และโลกในวงกว้าง
พัฒนศึกษาหรือการศึกษาเพื่อความเป็นธรรมในท้องถิ่นและโลก (Development Education or Education for Local/Global Justice)	การศึกษาที่พัฒนาบนคุณค่าพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม และความร่วมมือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นลำดับขั้น จากการสร้างความตระหนักพื้นฐานด้านการพัฒนาระหว่างประเทศและการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาในระดับโลก จนถึงการลงมือปฏิบัติ โดยมุ่งส่งเสริมให้พลเมืองมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายที่ยุติธรรมและยั่งยืนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน

รูปแบบ	ค่านิยมและวัตถุประสงค์
<p>การศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา (Intercultural Education/ Multicultural Education)</p>	<p>การศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างความเคารพและการเห็นคุณค่าในความหลากหลายทางวัฒนธรรม การศึกษาพหุวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อมรดกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างทัศนคติ ทักษะ และองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตและทำงานร่วมกับผู้คนจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>หัวใจสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การมุ่งขจัดอคติ การเหยียดเชื้อชาติ และการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ นำไปสู่การสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมในมิติสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และที่สำคัญที่สุดคือในระบบการศึกษา</p>
<p>การศึกษา เพื่อการต่อต้าน การเหยียดเชื้อชาติ (Anti-Racist Education)</p>	<p>การศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า “เชื้อชาติ” และ “การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” มิใช่เพียงอคติส่วนบุคคล หากแต่เป็นระบบที่ฝังรากอยู่ในนโยบาย โครงสร้าง และแนวปฏิบัติของสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะในระบบการศึกษา การศึกษาเพื่อต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติจึงมีเป้าหมายเพื่อเผชิญหน้าและวิพากษ์โครงสร้างอำนาจผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวิพากษ์เกี่ยวกับการเหยียดเชื้อชาติ (Racism) การสร้างภาพเหมารวม (Stereotyping) และการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ทั้งในมิติประวัติศาสตร์และบริบทปัจจุบัน พร้อมกันนี้ยังมุ่งสร้างความตระหนักและความสามารถในการท้าทายอคติ รวมถึงแสวงหาแนวทางปฏิบัติเพื่อรื้อถอนการเหยียดเชื้อชาติเชิงสถาบัน (Institutional Racism) ที่แฝงอยู่ในโครงสร้างของระบบการศึกษา</p>
<p>การศึกษาเกี่ยวกับ ชนเผ่าพื้นเมือง (Indigenous Education)</p>	<p>การศึกษาสำหรับชนเผ่าพื้นเมืองเป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ในบริบทของชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน และความเป็นปึกแผ่น สมาชิกทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะชนพื้นเมืองหรือไม่ก็ตาม มีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม และสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่เกื้อหนุนต่อความสมดุลในมิติทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และจิตวิญญาณ</p> <p>การศึกษาลักษณะนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชนเผ่าพื้นเมือง (Indigenous Identity) การสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) การเชื่อมโยงกับผืนแผ่นดิน (Connection to Land) การให้คุณค่ากับภาษา การบูรณาการคำสอนดั้งเดิม และการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของชนเผ่าพื้นเมืองในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง (Rights to Self-Determination)</p>

รูปแบบ	ค่านิยมและวัตถุประสงค์
<p>การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship Education)</p>	<p>การศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีวิจาร์ณญาณ มีความรู้ และมีความตระหนักรู้ทางสังคม โดยสามารถมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในการตัดสินใจที่มีผลต่อสังคมโดยรวม</p> <p>การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและสิทธิมนุษยชน ผ่านความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยและบทบาทของสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง 2) การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ และการใช้เหตุผลเชิงวิเคราะห์ และ 3) การส่งเสริมจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อพลเมือง ทั้งในระดับบุคคลและส่วนรวม
<p>การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Education for Democratic Citizenship)</p>	<p>การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทางการศึกษา การฝึกอบรม การสร้างความตระหนักรู้ การให้ข้อมูล ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และความเข้าใจแก่ผู้เรียน พร้อมทั้งพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมของพวกเขา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบต่อพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>การศึกษารูปแบบนี้ยังส่งเสริมการเคารพในความหลากหลาย การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (Active Participation) ในชีวิตทางสังคมและการเมือง และการยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยมีเป้าหมายเพื่ออ้างไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยและความยุติธรรมทางสังคมในระยะยาว (Council of Europe, 2010)</p>
<p>คุณธรรมศึกษา (Values Education)</p>	<p>การศึกษาที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดและส่งเสริมอุดมคติ ค่านิยม และหลักจริยธรรมที่สังคมให้ความสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจความหมายของค่านิยมเท่านั้น หากยังสามารถถ่ายทอดค่านิยมเหล่านั้นสู่ทัศนคติ พฤติกรรม และการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม</p> <p>นอกจากนี้ คุณธรรมศึกษายังมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสังคมในฐานะพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และประพฤติตนตามหลักจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมแห่งความเคารพ ความยุติธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมประชาธิปไตย</p>
<p>การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development)</p>	<p>การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความท้าทายระดับโลกในปัจจุบันและอนาคตอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งส่งเสริมการสร้างสังคมที่มีความยืดหยุ่น (Resilience) และความเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น</p> <p>การศึกษาที่เสริมพลังให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูล (Informed Decision-Making) และลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบต่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ (Environmental Integrity) ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ (Economic Viability) และความยุติธรรมทางสังคม (Social Equity) ทั้งสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)</p>

6. ประเทศไทยกับพลเมืองโลกศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพันธกิจในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เมื่อพิจารณามิติของความเป็นพลเมืองหลายระดับ (Multi-Dimensional Citizenship) ในผู้เรียนคนเดียวกันนั้น มีทั้งการเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองดิจิทัล เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่ไร้พรมแดนมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เจริญก้าวหน้า มิติที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเป็นพลเมืองโลก ที่บุคคลตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโลก ให้ความสำคัญต่อการศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นปัญหาในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ตลอดจนตระหนักถึงศักยภาพของตนในการเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องการเป็นพลเมืองโลก เริ่มต้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2559 ที่มีการประชุม Second UNESCO on Global Citizenship Education: Building Peaceful and Sustainable Society ณ สำนักงานใหญ่ของ UNESCO สาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่อมา ช่วงปี พ.ศ. 2560-2565 ได้จัดกิจกรรมด้านพลเมืองโลกศึกษากับหน่วยงานภาคีเครือข่าย 2 เรื่อง ประกอบด้วย 1) ทำงานร่วมกับ UNESCO Bangkok เพื่อทดลองนำร่องการพัฒนาวิทยากรแกนนำ การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมค่ายนักเรียนพลเมืองโลก ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 แห่ง และ 2) ร่วมกับ UNICEF ประเทศไทย ในการศึกษารูปแบบการศึกษาพลเมืองโลกศึกษาในโรงเรียนที่มีผู้เรียนพลัดถิ่น ไร้รัฐ และข้ามชาติ

ปี พ.ศ. 2565 ได้แปลเอกสาร UNESCO เป็นภาษาไทย “พลโลกศึกษา: หัวเรื่องและวัตถุประสงค์การเรียนรู้” และจัดพิมพ์เผยแพร่จำนวน 6,500 เล่ม สามารถดาวน์โหลดเอกสารดังกล่าวในเว็บไซต์ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (www.academic.obec.go.th)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ลงนามข้อตกลงความร่วมมือกับศูนย์เอเชีย-แปซิฟิก สำหรับการศึกษาเพื่อความเข้าใจนานาชาติ (Asia-Pacific Center of Education for International Understanding: APCEIU) สาธารณรัฐเกาหลี จัดทำ **“โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและบูรณาการพลเมืองโลกศึกษา (Global Citizenship Education: Curriculum Development & Integration: GCED CDI)** เพื่อแสวงหาแนวทางบูรณาการแนวคิดพลเมืองโลกศึกษาเข้าไปในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการ 3 ปี (ปี พ.ศ. 2567-2569) สำหรับปี พ.ศ. 2567 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การจัดการศึกษาด้านพลเมืองโลกศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย โดยมุ่งวิเคราะห์บริบท สถานการณ์ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทิศทางและแนวโน้ม

ในระดับนานาชาติ รวมถึงรวบรวมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีประสบการณ์ด้านพลเมืองโลกศึกษาในบริบทไทย นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับหลักสูตร (Curriculum Mapping) ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับกรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการกรอบแนวคิดพลเมืองโลกศึกษาเข้ากับหลักสูตร

ผลการดำเนินการในปีแรก (พ.ศ. 2567) ได้ดำเนินการ 2 ส่วน ได้แก่

1) รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งในระดับนานาชาติและประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าความท้าทายของประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ประกอบด้วยเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัย ความท้าทายด้านทักษะแรงงานในอนาคต ครอบครัวแหวกกลาง (Skipped Generation Family) ปัญหาสุขภาพจิตของเยาวชนไทย ภูมิรัฐศาสตร์กับการศึกษาในโลกที่ขัดแย้ง และความเสี่ยงด้านภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม

2) การศึกษาความเชื่อมโยงกับหลักสูตร (Curriculum Mapping) ระหว่างแนวคิดพลเมืองโลกศึกษากับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า ตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร ร้อยละ 20.14 สามารถเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดของพลเมืองโลก และเอื้อให้ไปสู่การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองไปพร้อมกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ ทั้งนี้ พื้นฐานสำคัญคือครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองโลก สามารถตีความและทำความเข้าใจหลักสูตร และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพลเมืองโลก ที่สามารถดำเนินการได้ทั้งในรายวิชาพื้นฐาน กิจกรรมพัฒนานักเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

นอกจากนี้ ได้พบว่าแนวคิดพลเมืองโลกศึกษาสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินไปก่อนหน้านี้แล้ว ดังตาราง 3

ตาราง 3 รูปแบบการศึกษาที่สร้างการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมพลเมืองโลกศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบ	รายละเอียด
<p>การจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Rights Education)</p> 	<p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา ออกแบบคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับผู้เรียน 5 ระดับชั้น ประกอบด้วย ระดับปฐมวัย ประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย นำเสนอหน่วยการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจคุณค่าของสิทธิมนุษยชน 4 ประการ คือ 1) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ความเชื่อมั่นในความเท่าเทียมของบุคคล ปราศจากการแบ่งแยก 3) การศรัทธาในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และ 4) การปฏิบัติต่อผู้อื่นในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์เดียวกัน</p>
<p>การเรียนรู้ประชาธิปไตยศึกษา (Democracy Study)</p> 	<p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดทำคู่มือการจัดการจัดการเรียนรู้อธิปไตยสำหรับครูผู้สอน 4 ช่วงชั้น คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องสิทธิเด็ก ทศนคติและค่านิยมของพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย การเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน</p>
<p>สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education)</p> 	<p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมมือกับกองทุนสัตว์ป่าโลกประเทศไทย (WWF-World Wild Foundation) พัฒนาแนวทางการจัดค่ายบูรณาการการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ทักษะทางสังคม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทักษะทางสังคมและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ และการใช้ชีวิตร่วมกันในลักษณะของค่ายเด็กและเยาวชน</p>

รูปแบบ

รายละเอียด

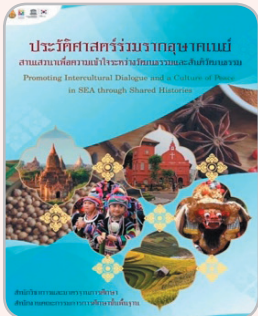
สันติภาพศึกษา (Peace Education)

หนังสือ “ห้องเรียนเปลี่ยนวัฒนธรรม: สันติภาพศึกษา (Peace Education) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับครูและนักการศึกษา” นำเสนอแนวคิดและแนวทางปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในห้องเรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนและครูผู้สอนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของอำนาจ (Power Structures) แหล่งที่มาของอำนาจ (Sources of Power) และประเภทของอำนาจ (Types of Power) ทั้งในระดับปัจเจกและระบบ

สาระสำคัญของแนวทางนี้คือการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมแห่ง “อำนาจร่วม” (Sharing Power) ที่ทุกคนมีส่วนในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในสังคมอย่างเสมอภาคและเคารพซึ่งกันและกัน มุ่งสู่เป้าหมายการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อความยุติธรรม สันติภาพ และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ประวัติศาสตร์ร่วมราก อุษาคเนย์ (Shared Histories)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับ UNESCO กรุงเทพมหานคร นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการศึกษาแบบคลั่งชาติล้นเกิน (Nationalism) ของกลุ่มประเทศอาเซียน ที่นำไปสู่ความขัดแย้งบาดหมาง โดยใช้หลักการที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน 3C (Common-Combination-Connectivity)

หน่วยการเรียนรู้ที่นักการศึกษาและนักวิชาการในกลุ่มประเทศอาเซียนได้พัฒนาร่วมกัน จำนวน 4 หน่วย คือ 1) ผู้คนและพื้นที่ 2) การเกิดขึ้นของรัฐโบราณ 3) ข้าวและเครื่องเทศ และ 4) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโลก

รูปแบบ	รายละเอียด
<p>แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Intangible Cultural Heritage into Classroom)</p> <p>แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน Intangible Cultural Heritage into Classroom</p>	<p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับ UNESCO กรุงเทพมหานคร ร่วมกันจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาที่สงวนรักษา (Safeguarding) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Intangible Cultural Heritage: ICH) โดยหัวใจสำคัญของการเรียนรู้คือสิทธิมนุษยชนและพหุวัฒนธรรมศึกษา ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาให้เป็นมรดกที่มีชีวิต (Living Heritage)</p> <p>แนวทางการจัดการเรียนรู้มี 2 แบบ คือ 1) การเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Learning about ICH) เป็นการเรียนรู้กับผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญา เข้าร่วมกิจกรรมหรืองานเทศกาล รวมทั้งฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 2) การเรียนรู้ด้วยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Learning with ICH) เป็นการนำแนวคิดวิธีการ หรือวัตถุทางมรดกภูมิปัญญา มาปรับใช้กับการเรียนรู้ในรายวิชาพื้นฐาน</p>

7. แหล่งสืบค้นข้อมูลเพื่อศึกษาเพิ่มเติมด้านพลเมืองโลกศึกษา

พลเมืองโลกศึกษา เป็นวาระสำคัญของการจัดการศึกษาระดับโลก มีงานวิจัย งานการศึกษา และเอกสารที่สามารถใช้อ้างอิงและใช้ประกอบการดำเนินการมิติต่าง ๆ ทั้ง การกำหนดนโยบาย การจัดการอบรม การเรียนการสอน และการศึกษาวิจัย นอกจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการเรื่องพลเมืองโลกศึกษาเป็นการเฉพาะ เช่น Oxfam ของประเทศอังกฤษ MGIEP (Mahatma Gandhi Institute of Education for Peace and Sustainable Development) ประเทศอินเดีย รวมทั้งสื่อและเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในตาราง 3 สามารถสืบค้นได้ในเว็บไซต์ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (www.academic.obec.go.th) นอกจากนี้ในระดับนานาชาติยังมีศูนย์รวมข้อมูลเกี่ยวกับพลเมืองโลกศึกษา ดังนี้

1) คลังข้อมูลของ UNESCO (UNESCO Clearinghouse on Global Citizenship Education)

เว็บไซต์ <https://www.gcedclearinghouse.org> เป็นคลังข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลที่หลากหลายทั้งพลเมือง การเข้าใจนานาชาติ ความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม สันติภาพศึกษา สิทธิมนุษยชน การศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่อป้องกันความรุนแรง สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แนวปฏิบัติที่ดี สื่อการเรียนการสอนและทรัพยากรต่าง ๆ

2) ศูนย์เอเชีย-แปซิฟิกสำหรับการศึกษาเพื่อความเข้าใจนานาชาติ (Asia-Pacific Center of Education for International Understanding: APCEIU)

APCEIU เป็นหน่วยงานในสาธารณรัฐเกาหลี ภายใต้การอุปถัมภ์ของ UNESCO มีภารกิจส่งเสริมการศึกษาเพื่อความเข้าใจระหว่างประเทศ (Education for International Understanding: EIU) และพลเมืองโลกศึกษา เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ ที่สำนักงานในเกาหลีใต้ นอกจากนี้มีศูนย์เรียนรู้และฝึกอบรมแล้ว เว็บไซต์ <https://www.unescoapceiu.org> ยังรวบรวมข้อมูลงานโครงการต่าง ๆ ทั้งโปรแกรมอบรมวิทยากร การพัฒนาและแลกเปลี่ยนครู โครงการเยาวชน การประชุมสัมมนาต่าง ๆ รวมทั้งงานเอกสารที่เป็นผลผลิตจากงานโครงการเหล่านั้น

ภาพที่ 4 รายการหนังสือที่ APCEIU ผลิตและเผยแพร่ (<https://www.unescoapceiu.org>)

3) ศูนย์การเรียนรู้พลเมืองโลกออนไลน์ (GCED Online Campus)

เว็บไซต์ <https://www.gcedonlinecampus.org> แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองโลก ผลิตโดย APCEIU ในทุกเนื้อหาและทุกวิชาสามารถเข้าไปศึกษาได้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย มีข้อมูลสำคัญอยู่ 4 ส่วน คือ (1) **Open Course** ใช้สำหรับเรียนรู้เกี่ยวกับพลเมืองโลกศึกษาเบื้องต้น แนวทางการจัดการเรียนการสอนพลเมืองโลก (2) **Advanced Course** เป็นรายวิชาเรียนที่มีเนื้อหาและวิธีการสอนเฉพาะเรื่อง เช่น สิทธิมนุษยชน การรู้เท่าทันสื่อ (3) **Special Lecture** เป็นส่วนเสนอบทบรรยายผู้เชี่ยวชาญทั่วโลก

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองโลกศึกษา และ (4) **GCED Resource** นำเสนอตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดี กรณีตัวอย่างจากทั่วทุกมุมโลก รวมทั้งการนำเสนอนวัตกรรมการเรียนการสอนสำหรับบทเรียนออนไลน์ สามารถเรียนแบบ On-demand และเมื่อจบบทเรียนจะได้รับประกาศนียบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เฉพาะวิชา “GCED101: Introduction to GCED” ผู้ผ่านการอบรมสามารถใช้ประกาศนียบัตรประกอบการสมัครรับทุนเพื่อไปรับการอบรมที่ศูนย์ APCEIU ที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งมีเปิดรับสมัครอย่างต่อเนื่องทุกปี

Courses
A wide range of courses with specific topics on GCED are available here!

- CURRICULUM DEVELOPMENT FOR GCED EDUCATORS:** Perspective, Purpose, and Practices. By Dr. Virginia Cowgill. Applying GCED in classroom. Curriculum Development for GCED Educators: Perspectives, Purposes,.... Ongoing Instructor-led. 05-05-2025 - 06-01-2025.
- Empowering Educators in Shaping Futures with Action-Oriented GCED:** PREREQUISITE COURSE. Open to Public. Prerequisite course for 24th Asia-Pacific Training Workshop on... Self-paced. 03-19-2025 - 05-02-2025.
- GCED and SEL for Youth Leaders:** Exclusively for Youth. GCED and SEL for Youth. Self-paced. 03-03-2025 - 04-03-2025.

ภาพที่ 5 แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ที่ให้ประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพลเมืองโลก ที่หลากหลายทั้งในระดับห้องเรียน โรงเรียน และชุมชน (<https://www.gcedonlinecampus.org>)

บทสรุป: พลเมืองโลกศึกษา - วาระสำคัญเพื่อการเปลี่ยนแปลงระดับโลก

พลเมืองโลกศึกษา (Global Citizenship Education: GCED) เป็นวาระสำคัญทางการศึกษาที่องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยได้บรรจุเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาที่ยั่งยืน UNESCO ได้ส่งเสริมพลเมืองโลกศึกษาผ่านหลากหลายช่องทาง ทั้งด้านนโยบาย การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การบูรณาการในหลักสูตรแห่งชาติ และการประเมินในระดับต่าง ๆ

แนวคิดนี้มุ่งพัฒนาพลเมืองให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีที่ข้ามพรมแดนของประเทศ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในประเด็นระดับโลกอย่างเป็นรูปธรรม ประเทศไทยในฐานะส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกได้ดำเนินการส่งเสริมพลเมืองโลกศึกษาในหลายประเด็น เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงระดับโลก

GCED ถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างโลกที่สิทธิมนุษยชน สันติภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่เป็นเพียงอุดมคติ แต่เป็นความจริงที่สัมผัสได้ การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ ต้องการวิธีการเชิงโครงสร้างในการกำหนดองค์ประกอบสำคัญ เช่น เนื้อหาหลัก ผลลัพธ์การเรียนรู้ และวิธีการสอนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Pedagogies) โดยคำนึงถึงการปรับให้เข้ากับบริบทท้องถิ่นที่หลากหลาย การพัฒนาชุดเครื่องมือและแนวทางปฏิบัติจึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่างหลักการสากลของ GCED กับการให้ความสำคัญต่อความท้าทายและโอกาสที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่

อ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์พลเมืองโลกศึกษา
ในบริบทการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย. (ถ่ายเอกสาร).

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2565). พลโลกศึกษา: หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์การเรียนรู้.
ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Arthur, J., & Wright, D. (2001). *Teaching Citizenship in the Secondary School*.
David Fulton Publishers.

Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding. (2024). *Rethinking Global
Citizenship Education from Asia-Pacific Perspectives* (H. M. Lim, S. Ji, & Y.-Y. Lee,
Eds.). APCEIU.

Benavot, A. (2020). *Feasibility Study on Monitoring Global Citizenship Education in the
Asia-Pacific Region (Phase I)*. Office of Research and Development: APCEIU.

Council of Europe. (2010). *Council of Europe Charter on Education for Democratic
Citizenship and Human Rights Education*. Strasbourg Cedex: Council of Europe.
<https://rm.coe.int/16803034e3>

David, M. (2006). Global Citizenship: Abstraction or Framework for Action? *Educational
Review*, 58(1), 5–25. <https://doi.org/10.1080/00131910500352648>

Global Citizenship Foundation. (n.d.). *Global Citizenship Education*.
<https://www.globalcitizenshipfoundation.org/about/global-citizenship-education>

Ida Nilsson. (2015). *Constructing Global Citizenship Education: An Analysis of OECD
Discourse on Global Competence* [Bachelor's thesis, Lund University].
Lund University Department of Political Science.

Oxfam. (2008). *Global Citizenship Guides. Getting Started with Global Citizenship:
A Guide for New Teachers*. Oxford: Oxfam. [http://www.oxfam.org.uk/education/
global-citizenship/global-citizenship-guides](http://www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides)

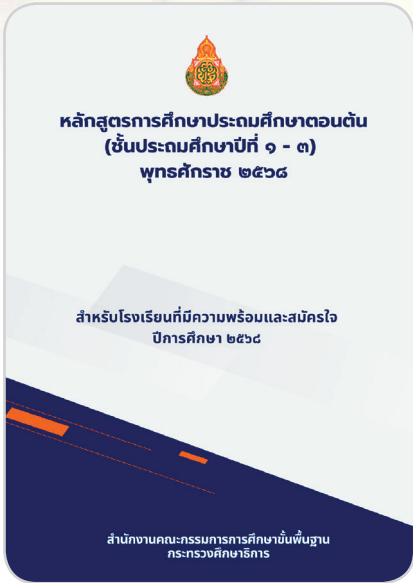
Parker, R., Berry, A., Goundar, P., & Menzie-Ballantyne, K. (2024). *ACER-APCEIU
Global Citizenship Education Monitoring Toolkit for Teachers, Schools and
System Leaders*. ACER-APCEIU.

- Toh, S. H., & Cawagas, V. F. (2002). Education for International Understanding: A River Flowing from the Mountains. *SangSaeng (Autumn)*, 32–37.
- Toh, S., Shaw, G., & Padilla, D. (2017). *Global Citizenship Education: A Guide for Policymakers*. Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding.
- Torres, C. A. (2017). *The Realpolitik of Global Citizenship Education*. In *Theoretical and Empirical Foundations of Critical Global Citizenship Education* (pp. 1–13). Routledge.
- UNESCO. (2013). *Outcome Document of the Technical Consultation on Global Citizenship Education: Global Citizenship Education: An Emerging Perspective*. Technical Consultation on Global Citizenship Education, Seoul.
- UNESCO. (2014). *Global Citizenship Education: Preparing Learners for the Challenges of the 21st Century*.
- UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993>
- UNESCO. (2016). *Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for all*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>
- UNESCO. (2020). *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education – All Means all*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>
- UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNESCO. (2022). *The Recommendation on Education for Peace and Human Rights, International Understanding, Cooperation, Fundamental Freedoms, Global Citizenship and Sustainable Development*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382906>
- United Nations. (2012). *Global Education First Initiative: An Initiative of the United Nations Secretary-General*.
- United Nations. (2015a). *Global Indicator Framework for the Sustainable Development and Targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development*.
- United Nations. (2015b). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1)*.

ทำความเข้าใจเพื่อการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ

ไตรรงค์ เจนการ
อดีตนักวิชาการสอบ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากเอกสารหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 โดยยึดแนวความคิดการจัดการศึกษา ฐานสมรรถนะ นับเป็นจุดตั้งต้นที่ดีของการพัฒนา การศึกษาไทย เรื่องนี้ดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องใหม่ของ วงการศึกษาไทย เดิมเป็นการจัดการศึกษาโดยใช้ กรอบความคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน ซึ่งหลักสูตร อิงมาตรฐานมีกรอบแนวคิดที่แตกต่างจากหลักสูตร ฐานสมรรถนะหลายประการ ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจในความแตกต่างของเรื่องนี้

เพื่อนำไปวางแผนและลงมือปฏิบัติจริงในสถานศึกษาที่ตนเองรับผิดชอบ ความสำเร็จของหลักสูตร การศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568 จึงขึ้นอยู่กับ ความรู้และความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นสำคัญ ในการสร้างความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะนิสัยที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการจัด การศึกษาฐานสมรรถนะเพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีหลายประการ ดังนี้

○ ประการแรก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องรู้และเข้าใจว่า การเรียนรู้แบบ ตั้งเดิมแตกต่างจากการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะอย่างไร การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะจะให้ ความสำคัญกับการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individual Learning) มิใช่มองเป็นภาพรวมผู้เรียน ทั้งห้องเรียนแบบเดิมตามวัฒนธรรมของโรงเรียนที่ปฏิบัติกันมา การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความสนใจหรือความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการเรียนการสอน ที่ยึดครูผู้สอนเป็นสำคัญมากกว่า ห้องเรียนแต่ละห้องจะมีครูผู้สอนหนึ่งคนที่ยึดแบบการเรียนรู้

และจัดการเรียนรู้ตามแบบแผนที่กำหนดไว้ แต่การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งที่โรงเรียน ออนไลน์ และในชุมชน ครูผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการในการเรียนรู้ และเวลาที่จะต้องใช้กับการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

การจัดการศึกษาแบบเดิมจะจัดให้มีการวัดและประเมินผลในเวลาที่กำหนด เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Assessment) มีการประเมินผลสรุปในตอนปลายปีการศึกษาหนึ่งครั้ง และมีการประเมินเพื่อตัดสินผลย่อย ๆ ระหว่างจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ชัดเจนตายตัว โดยไม่คำนึงว่าผู้เรียนจะมีความสามารถระดับใดหรือต้องการเวลาเรียนรู้เพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร และให้คะแนนโดยตัดเกรดตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่การประเมินผลการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Assessment) เป็นหัวใจที่สำคัญ โดยการประเมินผลระหว่างเรียนจะถูกนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) และการประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) การประเมินผลทั้งสองรูปแบบจะจัดควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการเรียนรู้หรือโครงการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียนจะร่วมมือกับครูผู้สอนเพื่อตัดสินใจว่าจะแสดงสิ่งที่เรียนรู้/ประเมินผลการเรียนรู้เมื่อใดและอย่างไร โดยไม่ได้กำหนดเป็นช่วงเวลาที่ชัดเจนหรือตายตัว หรือเป็นการประเมินผู้เรียนทุกคนพร้อมกัน ผู้เรียนมีโอกาสหลายครั้งในการแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการเรียนรู้ในระดับชำนาญ หรือระดับเชี่ยวชาญ ยืดหยุ่นตามความสามารถรายบุคคล ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเวลาและตรงกับความต้องการ ซึ่งความต้องการนี้สามารถปรับเปลี่ยน เพิ่มลด และยืดหยุ่นได้ในบริบทของการจัดการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะสะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ

❶ ประการที่สอง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องรู้และเข้าใจในหลักการของการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ความรู้พื้นฐานสำหรับพัฒนาความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และความรู้พื้นฐานสำหรับพัฒนาความสามารถด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาความสามารถตามพัฒนาการของผู้เรียนให้มีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ดี มีโครงสร้างยืดหยุ่น สถานศึกษาสามารถบริหารโครงสร้างเวลาเรียนได้ตามบริบทหรือความต้องการ เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน รายงานผลการเรียนด้วยระดับคุณภาพที่อธิบายความสามารถของผู้เรียน กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้เท่าที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตามช่วงวัย เน้นการพัฒนาความสามารถ และเป็นหลักสูตรที่นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ทันสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องศึกษาแพลตฟอร์มที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจะหวังพึ่งพียงหนังสือเรียนอย่างเดียวคงจะทำได้อีกต่อไป

เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน เป็นหัวใจที่สำคัญอย่างยิ่ง ถือเป็นเส้นชัยที่สถานศึกษาต้องมุ่งทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายให้ได้ ซึ่งเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นกำหนดไว้ 3 ด้าน คือ **1) ความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้ (Basic Literacy)** หมายถึงความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ **2) ความสามารถด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (Functional Literacy)** หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ เพื่อการเรียนรู้และจัดการข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และ **3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์** หมายถึง ลักษณะทางบุคลิกภาพ ทักษะ และพฤติกรรมที่มีความสำคัญและควรพัฒนาในตัวผู้เรียน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ประกอบด้วย มีความรักและภาคภูมิใจในประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีจิตใจที่ซื่อสัตย์ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความพอดีและสมดุล และมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และพร้อมช่วยเหลือผู้อื่น

ความรู้พื้นฐาน เป็นชุดความรู้ ทักษะ และความสามารถเฉพาะศาสตร์ ที่ผู้เรียนต้องใช้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดได้เองตามความเหมาะสมสำหรับพัฒนาความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ความรู้พื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ **1) ความรู้พื้นฐานสำหรับพัฒนาความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้** ได้แก่ (1) ความรู้สำหรับพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน (Reading Literacy) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและหลักภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อการอ่านคำ ข้อความ เรื่องราว เรื่องสั้น หรืออื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน (2) ความรู้สำหรับพัฒนาความสามารถด้านการเขียน (Writing Literacy) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและหลักของภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อการเขียนได้อย่างถูกต้อง (3) ความรู้สำหรับพัฒนาความสามารถด้านการคิดคำนวณ (Numeracy) หมายถึง ความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลขและแนวคิดทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับจำนวนและตัวเลข การวัด

เรขาคณิต พีชคณิต สถิติและความน่าจะเป็น 2) **ความรู้พื้นฐานสำหรับพัฒนาความสามารถด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นชุดความรู้ ทักษะ และความสามารถที่เป็นบริบท หรือพื้นที่ สำหรับใช้ฝึกผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณในการแสวงหาความรู้ในบริบทโลกจริง และฝึกผู้เรียนให้มีความสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้ กำหนดไว้ 5 ด้านด้วยกัน คือ (1) ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (2) ความรู้ ด้านสังคมและความเป็นพลเมือง (3) ความรู้ด้านเศรษฐกิจและการเงิน (4) ความรู้ด้านสุขภาพกาย และจิต (5) ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อสุนทรียภาพ โดยขอบเขตความรู้พื้นฐาน ในแต่ละด้านได้มีการกำหนดไว้แล้ว การจำแนกรายละเอียดสำหรับแต่ละชั้นเรียนของ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม เมื่อจัด การเรียนรู้ความรู้พื้นฐานทั้งสองประเภทแล้วจะต้องนำไปสู่ความสามารถทั้งแปดด้าน ซึ่งเป็น ความสามารถของผู้เรียนเมื่อจบชั้นปี และจบระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตร การศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) พุทธศักราช 2568

— **○ ประการที่สาม** ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องรู้และเข้าใจในหลักการ และแนวคิดของการออกแบบแบบย้อนกลับ (Backward Design) เป็นกรอบการทำงานสำหรับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยหรือโมดูลการเรียนรู้ รายวิชา หรือหลักสูตร ซึ่งกรอบแนวคิดนี้ ถูกนำไปใช้ในวงการศึกษาวงการธุรกิจทั่วโลกอย่างแพร่หลาย Backward Design โดย Grant Wiggins and Jay McTighe (2005) ได้นำเสนอไว้ 3 ขั้นตอนของการออกแบบ แบบย้อนกลับ คือ (1) ระบุผลลัพธ์ที่ต้องการ (Identify Desired Results – Learning Goals or Objectives) (2) กำหนดหลักฐานที่ยอมรับได้ (Determine Acceptable Evidence – Assessments) และ (3) วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอน (Plan Learning Activities and Instructional Materials)

ดังนั้น การออกแบบแบบย้อนกลับ (Backward Design) จะช่วยให้ได้การวางแผน การจัดการศึกษา เป้าหมายที่ต้องการในการจัดการเรียนรู้ หลักฐานที่บ่งชี้ตามที่ต้องการ และ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดหลักฐานที่ตรงกับเป้าหมายการพัฒนา กระบวนการออกแบบ แบบย้อนกลับ (Backward Design) มี 3 ขั้นตอน แต่ในคู่มือการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษา ประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568 ได้กำหนดการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับรายวิชา กิจกรรม หน่วยการเรียนรู้ จนถึงแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน 2) ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 4) คัดเลือกสื่อ อุปกรณ์ หรือแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยยึดหลักการและแนวคิด การจัดการเรียนรู้ ดังนี้

(1) เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน คือ ความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตประจำวัน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(2) ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควบคู่กับการวัดและประเมินระหว่างเรียน (ในประเด็นนี้จะแตกต่างจากความคิดดั้งเดิมในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมการเรียนรู้จะควบคู่กับการวัดและประเมินผล)

(3) การประเมินผลระหว่างเรียนเป็นการตรวจสอบและพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้

(4) เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ต้องบูรณาการระหว่างความสามารถพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และในบริบทของวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี สังคมศึกษา และความเป็นพลเมือง เศรษฐกิจและการเงิน สุขภาพกายและจิต และศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสุนทรียภาพ

(5) ใช้เนื้อหาเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี สังคมศึกษาและความเป็นพลเมือง เศรษฐกิจและการเงิน สุขภาพกายและจิต และศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อสุนทรียภาพ เพื่อพัฒนาความสามารถพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จะต้องกำหนดกรอบความคิดของการจัดการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน เช่น การกำหนดรายละเอียดในรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้/กิจกรรม/โครงการ โดยเฉพาะในกิจกรรมแต่ละกิจกรรม จะมีการประเมินผลระหว่างเรียนควบคู่อยู่ด้วยทุกกิจกรรม เพราะทุกกิจกรรมจะมีเป้าหมาย ทุกเป้าหมายต้องมีหลักฐานนำมายืนยันถึงการบรรลุตามเป้าหมาย หลักฐานนั้นต้องถูกประเมินผล (Assessments) โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้ก่อนแล้ว การที่จะได้หลักฐานไปยืนยันการบรรลุเป้าหมาย ต้องทำกิจกรรมเฉพาะและใช้สื่อเฉพาะ (Plan Learning Activities and Instructional Materials) และในขณะที่ทำกิจกรรมก็จะทำการประเมินผลควบคู่เพื่อตรวจสอบติดตามการพัฒนาของผู้เรียนว่าได้บรรลุเป้าหมายและมีคุณภาพตามเกณฑ์มากน้อยเพียงใด

—○ **ประการที่สี่** การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดไปจากแบบดั้งเดิมมาก จากความคิดการประเมินผลเพื่อตัดสิน เปลี่ยนมาเป็นการประเมินผลเพื่อการพัฒนา ประเด็นนี้ได้มีความพยายามจะเปลี่ยนการประเมินทุกครั้งที่ในการพัฒนาหลักสูตร แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจเป็นเพราะการกำหนดเวลาเรียนที่ตายตัวไม่ยืดหยุ่นตามความสามารถของผู้เรียน ถึงแม้ว่า จะมีคำพูดว่าการจัดการเรียนรู้ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญก็ตาม เมื่อหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568 ได้ใช้แนวคิดการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessments) และการประเมินเพื่อสรุปหรือตัดสินผลการเรียน (Summative Assessments) คู่กับแนวคิดการประเมินแบบอิงเกณฑ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องรู้และต้องเข้าใจ สามารถนำความรู้และความเข้าใจไปใช้

ปฏิบัติการจริงในการวางแผน และปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องรู้และเข้าใจว่าการประเมินผลระหว่างเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จในการประเมินผลสรุป เนื่องจากผู้เรียนจะมีแนวคิดที่ชัดเจนว่างานที่ดีควรเป็นอย่างไร และต้องทำอะไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตรงกับเกณฑ์ที่กำหนด การประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessments) มีแนวคิดการประเมิน 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นการประเมินโดยผู้เรียนร่วมกับครูผู้สอนในการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพและทันเวลาที่แก่ผู้เรียนในการปรับปรุงการเรียนรู้ และให้ครูผู้สอนปรับปรุงกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

2) การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการประเมินตนเองของผู้เรียนในขณะเรียนรู้ ผู้เรียนย่อมรู้ว่า ตอนนี้ตนเองรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียนมากน้อยเพียงใด ผู้เรียนสามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้จากครูผู้สอนได้ตลอดเวลาในขณะที่อยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ และครูผู้สอนพร้อมให้ข้อเสนอแนะในเวลาที่คุณเรียนร้องขอ การประเมินผลแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ และการประเมินขณะเรียนรู้จะกระทำอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งผู้เรียนตามเป้าหมาย มีผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนด

พฤติกรรมการเรียนรู้ เกณฑ์การประเมินผล การรายงานผล การตัดสินผลที่กล่าวมานี้ เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องต่อกัน เกิดเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ระดับรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม โครงการ หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อื่น ๆ ผลลัพธ์การเรียนรู้เกิดขึ้นโดยนำพฤติกรรมการเรียนรู้หลอมรวมกับความรู้พื้นฐาน มี 2 ลักษณะ คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสามารถด้านการประยุกต์ใช้ความสามารถพื้นฐาน

การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้และระดับเนื้อหาของความรู้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษา แต่ละแห่งเป็นผู้กำหนด (ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน) คุณภาพทางการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับ การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยผลลัพธ์การเรียนรู้จะถูกนำไปใช้เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ระดับวิชา/หน่วยการเรียนรู้/กิจกรรม/โครงการ หรืออื่น ๆ ตามบริบทของสถานศึกษา (นี่คือหัวใจสำคัญ) การประเมินผลเพื่อการตัดสินผลการเรียนเมื่อจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3) ให้พิจารณาจากผลการประเมินความสามารถของผู้เรียนเมื่อสิ้นสุด กระบวนการพัฒนาผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ส่วนกลางกำหนด 4 ระดับ ครบถ้วนความสามารถทั้ง 8 ด้าน สำหรับการรายงานผลการเรียนให้รายงานผลการเรียน เป็นระดับความสามารถ 4 ระดับ คือ ระดับเริ่มต้น ระดับพัฒนา ระดับชำนาญ และระดับเชี่ยวชาญ

บทความนี้ บอกแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพึงสืบค้นข้อมูลสารสนเทศในประเด็นดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ เกิดความเข้าใจในรายละเอียด พร้อมกับเกิดแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

อ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). คู่มือการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568.

http://academic.obec.go.th/web/images/mission/1744086544_d_2.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3) พุทธศักราช 2568. http://academic.obec.go.th/web/images/mission/1744086544_d_1.pdf

Anderson, L. W., et al. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives (Complete Edition)*. New York: Longman.

Earl, Lorna. (2003). *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

KnowledgeWorks. (2022). *The Difference Between Traditional Education and Personalized, Competency-Based Education*. <https://knowledgeworks.org/resources/competency-based-versus-traditional/>

McTighe, Jay & Thomas, Ronald S. (2003). Backward Design for Forward Action. *Educational Leadership*. 5(60), 52-55. <http://edml260.pbworks.com/f/Backward+Design+for+Forward+Action+.pdf>

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by Design* (expanded 2nd edition). Alexandria, VA: ASCD.

การขับเคลื่อน การจัดการเรียน การสอนภาษาญี่ปุ่น

ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
และปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น

ดร.รุ่งทิwa สุศรีพานิช

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเรียนรู้ภาษาที่สองเป็นทักษะที่มีคุณค่าและสร้างข้อได้เปรียบในหลายด้าน ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางสังคม แต่ยังส่งเสริมทักษะการสื่อสารกับผู้คนจากหลากหลายประเทศ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพิ่มโอกาสในการทำงาน และส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่สอง โดยมุ่งเน้นภาษาที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาจีน ญี่ปุ่น เกาหลี ฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน รัสเซีย และภาษาของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ได้แก่ เวียดนาม เขมร เมียนมา และมลายู ซึ่งในกลุ่มภาษาดังกล่าว ภาษาญี่ปุ่น เป็นหนึ่งในภาษาที่ผู้เรียนไทยให้ความสนใจ เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเป็นเอกลักษณ์ จนเกิดกระแสความนิยมในกลุ่มเยาวชนไทย เช่น อนิเมะ เกม อาหาร ดนตรี ภาพยนตร์ และแฟชั่น นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเป็นพันธมิตรสำคัญของไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม

การเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นมีความสำคัญต่ออนาคตของผู้เรียน นอกจากช่วยพัฒนาทักษะภาษา และการคิดอย่างเป็นระบบแล้ว ยังสามารถนำไปใช้สอบวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (JLPT) เพื่อสมัครทุนการศึกษาหรือศึกษาต่อในประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งยังเปิดโอกาสสู่อาชีพในสายงานที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น ซึ่งผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นสามารถเข้าสู่อาชีพที่หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น

1. ด้านการแปลและล่าม

ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางภาษาญี่ปุ่นสามารถทำงานเป็นล่ามในหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น และยังสามารถทำงานเป็นนักแปลเอกสารและสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น แปลคำบรรยาย (Subtitle) ของการ์ตูนและภาพยนตร์ แปลหนังสือเรียน บทสัมภาษณ์ บทความ และสื่อดิจิทัล

2. ด้านการศึกษา

ผู้เรียนที่มีความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นในระดับสูง สามารถเข้าสู่วิชาชีพครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือสถาบันภาษาต่าง ๆ

3. ด้านธุรกิจ

ผู้ที่มีทักษะทางภาษาญี่ปุ่น สามารถทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ในบริษัทญี่ปุ่นที่ดำเนินงานในประเทศไทย เช่น เจ้าหน้าที่ประสานงาน เลขานุการผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายขาย เจ้าหน้าที่การตลาดระหว่างประเทศ เป็นต้น

4. ด้านการท่องเที่ยวและการบริการ

ผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่น สามารถทำงานเป็นมัคคุเทศก์ พนักงานต้อนรับที่ให้บริการนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น หรือพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

5. ด้านองค์กรระหว่างประเทศและสถานทูต

ผู้ที่มีทักษะด้านภาษาญี่ปุ่นสามารถทำงานในสถานทูตและองค์กรระหว่างประเทศที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น

6. ด้านสายงานดิจิทัล

ผู้ที่มีทักษะภาษาญี่ปุ่นสามารถประกอบอาชีพด้านดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ได้หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น 1) ผู้สร้างเนื้อหา (Content Creator) ที่ผลิตสื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น วัฒนธรรม การท่องเที่ยว อาหาร หรือการใช้ชีวิตในญี่ปุ่น ทั้งสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น หรือชาวญี่ปุ่นที่สนใจประเทศไทย 2) ผู้ดูแลสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ดูแล Facebook ร้านจำหน่ายสินค้าไทยที่เจาะกลุ่มลูกค้าชาวญี่ปุ่น 3) Influencer สองภาษาที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมไทยและญี่ปุ่น เช่น รีวิวสินค้า แนะนำสินค้าหรือบริการของญี่ปุ่นให้คนไทยผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

การขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา เริ่มดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จากการสำรวจข้อมูลในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นประมาณ 303 โรงเรียน นักเรียนเรียนภาษาญี่ปุ่น ประมาณ 82,800 คน ปี พ.ศ. 2563 มีโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นประมาณ 433 โรงเรียน นักเรียนเรียนภาษาญี่ปุ่น ประมาณ 124,717 คน และในปี พ.ศ. 2568 มีโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นประมาณ 478 โรงเรียน นักเรียนเรียนภาษาญี่ปุ่นประมาณ 137,859 คน

การเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นและจำนวนผู้เรียนที่เรียนภาษาญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความเข้มแข็งและความสำเร็จในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญหลายประการ ในบทความนี้ ขอนำเสนอปัจจัยสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. การผลิตครูสอนภาษาญี่ปุ่นที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการผลิตครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่นที่มีคุณภาพผ่านหลักสูตรอบรมเข้มข้นและมีมาตรฐาน ร่วมกับ Japan Foundation เพื่อส่งเสริมการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนและแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น มีโครงการสำคัญ ได้แก่

1.1 โครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่น โดยอบรมภาษาญี่ปุ่นแบบเข้มข้น ให้แก่ครูวิชาเอกอื่น ๆ ที่สนใจเป็นครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น เพื่อกลับไปเปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียน

1.2 พัฒนาผู้รับทุนกลุ่มวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ภายใต้ **“โครงการทุนศึกษาด้านการสอนภาษาต่างประเทศที่สองเพื่อผลิตครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน”** ซึ่งผู้รับทุนได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียบร้อยแล้ว

2. การพัฒนาครูสอนภาษาญี่ปุ่นในหลากหลายมิติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับองค์กรเจ้าของภาษา จัดอบรมเพื่อพัฒนาครูสอนภาษาญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมหลากหลายมิติทั้งความรู้ ความสามารถทางภาษา การจัดการเรียนการสอน และประสบการณ์ มีการอบรมที่สำคัญ ได้แก่

2.1 พัฒนาครูสอนภาษาญี่ปุ่นร่วมกับ Japan Foundation โดยจัดอบรมวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น ได้เรียนรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชั้นเรียนของตน ผ่านกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมทั้ง จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นสำหรับครูสอนภาษาญี่ปุ่น และสามารถนำทักษะทางภาษาญี่ปุ่นไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการพัฒนาครูนำ เพื่อเป็นวิทยากรอบรมให้แก่ครูสอนภาษาญี่ปุ่นในแต่ละภูมิภาค

2.2 โครงการทุนฝึกอบรมครู ณ ประเทศญี่ปุ่น โดย HakuHodo Foundation สนับสนุนให้ครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยได้ไปฝึกอบรม ณ ประเทศญี่ปุ่น เป็นระยะเวลาประมาณ 3 สัปดาห์ เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นมีโอกาสเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นที่ใช้จริง ได้สัมผัสวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจภาษาญี่ปุ่นในเชิงลึก และเพื่อยกระดับความเชี่ยวชาญในฐานะครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น

ภาพ การอบรมครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่น ในโครงการทุนฝึกอบรมครู ณ ประเทศญี่ปุ่น ได้รับการสนับสนุนจาก HakuHodo Foundation

3. การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของทุกโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศจัดตั้งศูนย์เครือข่ายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่สอง มีหน้าที่เป็นแกนนำในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่สองร่วมกับโรงเรียนในเครือข่ายระหว่างเครือข่ายส่วนกลางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันมีศูนย์เครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น จำนวน 18 แห่งทั่วประเทศ

4. การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับองค์กรเจ้าของภาษาพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นที่มีมาตรฐาน ยกตัวอย่างเช่น

4.1 การจัดทำตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อเป็นกรอบแนวทางที่ชัดเจนให้สถานศึกษานำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและออกแบบบทเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องตามมาตรฐานสากล

4.2 การส่งเสริม สนับสนุน หนังสือเรียนและสื่อการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นจากองค์กรเจ้าของภาษา เช่น ตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นและสื่อเสริมของ Japan Foundation กรุงเทพฯ และการร่วมมือกับ Hakuodo Foundation จัดทำคลิปวิดีโอองค์ความรู้การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เพื่อเป็นคลังความรู้ที่ทันสมัยให้ครูผู้สอนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าและนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา

ภาพ คลิปวิดีโอองค์ความรู้การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

QR Code
วิดีโอองค์ความรู้
การจัดการเรียนการสอน
ภาษาญี่ปุ่นของ
Hakuodo Foundation

QR Code
สื่อเสริมตำราของ
Japan Foundation

5. การสร้างเสริมศักยภาพผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากองค์กรเจ้าของภาษา หน่วยงานภายนอก และสถาบันการศึกษาหลายแห่ง อาทิ สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย และสมาคมครูภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย (JTAT) เป็นต้น โดยร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ตัวอย่างกิจกรรม เช่น

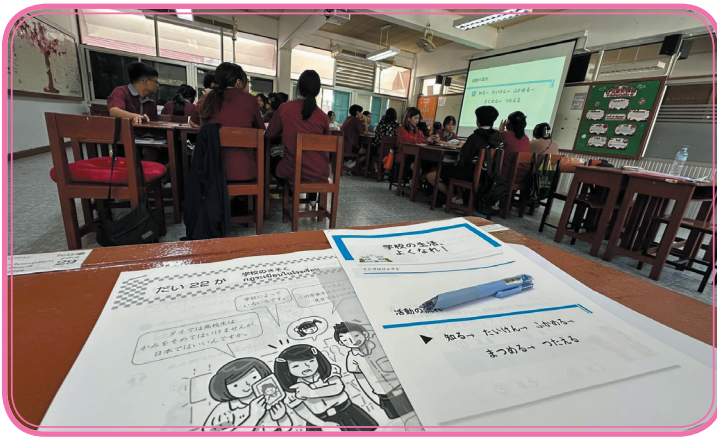
5.1 การส่งเสริมและสนับสนุนภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้เรียน โดยจัดแข่งขันทักษะภาษาญี่ปุ่นในรูปแบบต่าง ๆ ในระดับศูนย์เครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เช่น การแข่งขันละครสั้น เขียนตามคำบอก สุนทรพจน์ จัดทำคลิปวิดีโอ ฯลฯ

5.2 การจัดค่ายภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น เพื่อผู้เรียนมีโอกาสได้พัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่น เรียนรู้วัฒนธรรม โดยได้รับความร่วมมือจาก Japan Foundation และศูนย์เครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น โดยในปี พ.ศ. 2567 ดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นในหัวข้อ “เรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นอย่างสร้างสรรค์ พร้อมผลักดัน Soft Power ของไทย”

6. การลงพื้นที่เพื่อติดตามการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ให้คำแนะนำครูที่ได้รับทุนอบรม ณ ประเทศญี่ปุ่นของมูลนิธิฮาคูโฮโด และครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นที่เป็นผู้แทนเข้าร่วม Japanese Speakers' Forum 2024 ณ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

ภาพ การสังเกตการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในห้องเรียน

7. การมีเจ้าของภาษามาช่วยสอนภาษาญี่ปุ่น

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับเจ้าของภาษาจากโครงการ Nihongo Partners และอาสาสมัครจาก JICA มาเป็นผู้ช่วยครูในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น

แม้ว่าปัจจัยทั้ง 7 ประการนี้ มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับนโยบาย อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับบริบทในระดับโรงเรียนและห้องเรียนด้วย ทั้งนี้ ในระดับโรงเรียนและห้องเรียนนั้น ควรพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นด้วย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพสูงสุด ในบทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอ 6 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แรงจูงใจภายในของผู้เรียนมีความสำคัญในการเรียนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งครูผู้สอนสามารถส่งเสริมแรงจูงใจ โดยจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นและเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจ เช่น หากผู้เรียนชื่นชอบเพลงญี่ปุ่น ควรนำเพลงญี่ปุ่นมาเป็นสื่อการเรียน โดยสอนคำศัพท์ ฟังทักกะ การฟังและการพูดจากเนื้อเพลง นอกจากนี้ ครูผู้สอนอาจจัดบรรยากาศการเรียนที่เน้นปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน ครูผู้สอนควรให้กำลังใจและช่วยผู้เรียนตั้งเป้าหมายการเรียนภาษาญี่ปุ่นที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนภาษาญี่ปุ่นมีคุณค่า

ภาพ ผลงานนักเรียน

2. ครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะการสอนที่ดี

เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียน ครูผู้สอนควรเข้าใจลึกซึ้งทั้งในด้านภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น รวมถึงสามารถเลือกวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบทเรียนให้กับผู้เรียน โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับวัยและระดับภาษาของผู้เรียน ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมญี่ปุ่น จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การตกแต่งห้องเรียนให้มีความเป็นญี่ปุ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าสื่อสารภาษาญี่ปุ่นอย่างมั่นใจ ทั้งนี้ มีรูปแบบการสอน เทคนิคการสอนและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ

อยู่หลากหลายแนวทาง ในที่นี้ขอยกตัวอย่างแนวทางการจัดการเรียนรู้ เช่น

- 1) การสอนคำศัพท์และไวยากรณ์ผ่านสื่อที่ผู้เรียนให้ความสนใจ เช่น การใช้เนื้อเพลงจากอนิเมะ มาวิเคราะห์คำศัพท์และโครงสร้างประโยคพร้อมฝึกการฟัง
- 2) การเชื่อมโยงบทเรียนกับบริบทของชีวิตจริง เช่น การเปรียบเทียบระดับความสุภาพในภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทย
- 3) การใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น การจำลองสถานการณ์ในร้านอาหารญี่ปุ่น โดยให้ผู้เรียนแบ่งบทบาทเป็นพนักงานและลูกค้า ช่วยฝึกการใช้บทสนทนาในบริบทจริง
- 4) การบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนรู้ เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Kahoot! เพื่อทบทวนคำศัพท์ หรือใช้ Google Classroom ในการส่งงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบแหล่งข้อมูล และตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสะท้อนความเข้าใจของผู้เรียนเอง

หนึ่งในกรอบแนวคิดที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสอนที่ดีของครูผู้สอนคือ TPACK (Technological Pedagogical and Content Knowledge) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ความรู้ด้านการสอน (Pedagogical Knowledge) และความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ TPACK ในการสอนภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ การจัดกิจกรรมบทบาทสมมติในหัวข้อร้านอาหาร โดยใช้ Flashcards พร้อมเสียงเจ้าของภาษาในแอปพลิเคชัน และให้ผู้เรียนส่งวิดีโอบทสนทนา ผ่าน Google Classroom เพื่อรับคำแนะนำและสะท้อนผลการเรียนรู้ เป็นต้น

นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ครูผู้สอนควรออกแบบการประเมินที่ครอบคลุมหลายมิติ เพื่อให้สามารถวัดความสามารถของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน โดยสามารถแบ่งออกเป็นมิติต่าง ๆ ขอยกตัวอย่าง ดังนี้

1) ด้านความรู้ (เช่น ไวยากรณ์ คำศัพท์ คำนจ) เช่น การให้ผู้เรียนเขียนเรื่องสั้นที่ใช้คำศัพท์หรือคำนจที่ได้เรียนในบทเรียน เพื่อวัดความเข้าใจและการนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ

2) ทักษะการสื่อสาร การประเมินทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นในการสื่อสารระหว่างกัน โดยการจำลองสถานการณ์จริง เช่น การท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจะช่วยวัดความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่นในบริบทที่แตกต่างกัน

3) ทักษะคิดที่มีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นและวัฒนธรรมญี่ปุ่น การประเมินทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อภาษาญี่ปุ่นและวัฒนธรรมญี่ปุ่น โดยอาจมอบหมายโครงการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น การศึกษาประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความเข้าใจและทัศนคติที่ดี

4) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ภาษาญี่ปุ่นในสถานการณ์จริง การประเมินการใช้ภาษาญี่ปุ่นในสถานการณ์จริง เช่น การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การซื้อของในร้านค้า หรือการถามทางในเมืองญี่ปุ่น

ในการประเมินผลการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น ครูผู้สอนสามารถใช้กรอบแนวคิดการประเมิน 3 รูปแบบ ดังนี้

1) Assessment of Learning (การประเมินผลการเรียนรู้) การประเมินเพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เช่น การสอบปลายภาค หรือการสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่น (JLPT) ซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนสามารถประเมินระดับความสามารถของผู้เรียน และใช้ข้อมูลนี้ในการปรับปรุงการสอนในอนาคต

2) Assessment for Learning (การประเมินเพื่อการเรียนรู้) การประเมินที่มุ่งให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมการพูด/การเขียนที่ครูผู้สอนสามารถสะท้อนผลการใช้ภาษาญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองในกระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งช่วยให้ครูผู้สอนใช้ข้อมูลดังกล่าวในการพัฒนาการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) Assessment as Learning (การประเมินขณะเรียนรู้) การประเมินที่ผู้เรียนสามารถสะท้อนความเข้าใจของตนเองผ่านกระบวนการสะท้อนคิดและการกำกับตนเอง เช่น การประเมินตนเองหลังการนำเสนอ หรือการใช้ Checklist เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการใช้ภาษาญี่ปุ่นในชีวิตประจำวัน

การใช้การประเมินที่หลากหลายรูปแบบจะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนสามารถประเมินและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

กล่าวได้ว่า ครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะการสอนที่ดีสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการประเมินผล ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทัศนคติ ความมั่นใจ และแรงจูงใจของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

3. การสนับสนุนจากโรงเรียนและผู้บริหาร มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น การสนับสนุนจากผู้บริหารที่มองเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาญี่ปุ่นและจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะทำให้การเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยอาจสนับสนุนการจัดห้องเรียนภาษาญี่ปุ่น จัดสรรสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น เป็นต้น

4. การสร้างโอกาสในการใช้ภาษานอกห้องเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นสามารถฝึกทักษะภาษาจริงและเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ชมรมภาษาญี่ปุ่น ค่ายภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น การแข่งขันภาษาญี่ปุ่น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ฯลฯ จะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติ สามารถเห็นผลลัพธ์จากการใช้ภาษาจริงในการสื่อสาร และมีประสบการณ์ที่สนุกสนาน

ภาพ การเผยแพร่กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของโรงเรียน

5. ความต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการเรียน เป็นสิ่งสำคัญของการเรียนภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะและมีไวยากรณ์ที่แตกต่างจากภาษาไทยอย่างมาก การเรียนรู้จึงต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้จดจำและนำไปใช้ได้ถูกต้อง หากผู้เรียนมีวินัยในการเรียน จะช่วยให้ความรู้ฝังลึก สามารถต่อยอดการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นได้ มีความมั่นใจ และกล้าใช้ภาษาในสถานการณ์จริง

6. แรงสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนร่วมชั้น มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียน เพราะการเรียนภาษาที่มีความซับซ้อนอย่างภาษาญี่ปุ่น อาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกท้อแท้หรือหมดกำลังใจ หากครอบครัวคอยให้กำลังใจ ช่วยติดตามความก้าวหน้า หรือร่วมสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่นจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนมีคุณค่า ในขณะเดียวกัน เมื่อเพื่อนร่วมชั้นช่วยกันฝึกฝนหรือทำกิจกรรมร่วมกัน จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน และอยากเรียนรู้มากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีพลังใจและมองการเรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นเรื่องที่ทำหาย

บทความนี้ได้นำเสนอและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสะท้อนผ่านแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนสถานศึกษา และผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดตั้งศูนย์เครือข่าย การพัฒนาหลักสูตรและสื่อ การส่งเสริมผู้เรียน การติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ และการมีเจ้าของภาษาช่วยสอน อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการสอนภาษาญี่ปุ่นอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับบริบทในระดับโรงเรียนและห้องเรียน ผู้เขียนจึงเสนอปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น โดยเน้นการเสริมแรงจูงใจภายใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับความสนใจ การบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นให้มีความหมายและยั่งยืน

การกลั่นแกล้งรังแก ในเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น

ศ.คลินิก พญ.วินัดดา ปิยะศิลป์
สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี
ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย

การกลั่นแกล้งรังแก (Bullying) เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำตั้งใจทำให้ผู้ถูกรังแกเกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจซ้ำ ๆ โดยการรับรู้ของทั้ง 2 ฝ่ายว่าผู้กระทำมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้ถูกรังแกอย่างชัดเจน เช่น ตัวใหญ่กว่า ฐานะทางสังคมดีกว่า อาวุโสมากกว่า ตำแหน่งสูงกว่า และผู้ถูกรังแกจะรู้สึกอ่อนแอกว่า ไม่สามารถต่อสู้หรือตอบโต้ได้ ซึ่งผู้กระทำจะทำร้ายกับคน ๆ เดียวหรือหลาย ๆ คน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ หรือมีแนวโน้มที่จะเกิดซ้ำได้อีกในอนาคต การกลั่นแกล้งรังแก เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ในประเทศไทยพบได้ร้อยละ 23-27 ในเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ สังคม และจริยธรรมของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคุณครูและผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อป้องกัน จัดการปัญหา และดูแลช่วยเหลือเด็กที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งรังแกกันให้ได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

รูปแบบของการกลั่นแกล้งรังแก

รูปแบบของการกลั่นแกล้งรังแก แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม (Traditional Bullying) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) การกลั่นแกล้งรังแกโดยตรง (Direct Bullying) คือ รังแกต่อหน้าอย่างชัดเจนและเปิดเผย อาทิ ทำร้ายร่างกาย แย่งของ ผลัก ตเตะ ต่อย เดินชน ขโมย หรือทำร้ายทางวาจา (เช่น พูดหยาบคาย ช่มชู้ คุกคาม ล้อเลียน) เป็นต้น

2) การกลั่นแกล้งรังแกทางอ้อม (Indirect Bullying) คือ พฤติกรรมกรังแกทางสังคมหรือความสัมพันธ์ เช่น การกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่ม การเพิกเฉย การพูดลับหลังทำให้เกิดความเสื่อมเสียและอับอาย เป็นต้น

2. การกลั่นแกล้งรังแกในโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) เป็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งโดยใช้เทคโนโลยีผ่านช่องทางไซเบอร์ สามารถทำร้ายผู้ถูกรังแกให้ได้รับผลกระทบในวงกว้างและรวดเร็ว และหาตัวผู้รังแกได้ยาก มีเป้าหมายทำให้ผู้ถูกรังแกหรือเหยื่อ รู้สึกหวาดกลัว โกรธเคืองหรืออับอาย ซึ่งพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ แบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ คือ

- 1) การโจมตี ชูทำร้าย หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย
- 2) การคุกคามทางเพศทางไซเบอร์
- 3) การแอบอ้างตัวตนของผู้อื่น
- 4) การแบล็กเมล์กัน โดยการนำรูปภาพ วิดีโอ หรือเสียง มาตัดต่อหรือเผยแพร่ลงทางไซเบอร์และมีการเผยแพร่ในวงกว้าง
- 5) การหลอกลวงให้เหยื่อหลงเชื่อ เช่น นัดเจอนอกสถานที่ การโอนเงินซื้อของ เป็นต้น
- 6) การสร้างกลุ่มทางไซเบอร์เพื่อโจมตีโดยเฉพาะ เช่น การตั้งเพจโจมตีบุคคลเป้าหมาย

พฤติกรรมกรกลั่นแกล้งทางไซเบอร์นับเป็นพฤติกรรมความรุนแรงที่ไม่พึงประสงค์ประเภทหนึ่งที่สามารถกระทำได้ทุกสถานที่ทุกเวลาผ่านเครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีด้วยคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ และสามารถทำได้ง่ายเพราะเป็นบุคคลนิรนามยากต่อการรู้ตัวผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม จะมีหลักฐานดิจิทัลที่เป็นประโยชน์สามารถสืบค้นหาบุคคลนิรนามที่กลั่นแกล้งผู้อื่นให้มารับผิดได้

การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม เริ่มพบในระดับอนุบาล ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการที่เด็กไม่เข้าใจกฎทางสังคม เป็นช่วงที่ต้องสอนเด็กอย่างจริงจัง โดยปัญหาเพิ่มขึ้นตามชั้นเรียน และพบสูงสุดในระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้ วิธีการกลั่นแกล้งรังแกจะเปลี่ยนจากการรังแกทางร่างกาย วาจา มาเป็นการกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่ม พบมากในเด็กระดับประถมศึกษาตอนปลาย และในเด็กระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะพบการรังแกในโลกไซเบอร์เพิ่มขึ้นมาก เด็กชายจะกลั่นแกล้งรังแกกันทางร่างกาย ชมชู้ รีดไถ สำหรับเด็กหญิงจะกลั่นแกล้งรังแกกันด้วยวาจา และมีการกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่ม ซึ่งพบปัญหานี้ในเด็กทุกกลุ่มจนเข้าสู่ช่วงเด็กวัยรุ่นตอนปลาย ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกมีแนวโน้มการกระทำที่ลดลงแต่มีความรุนแรงมากขึ้นถึงขั้นนำไปสู่ความตาย (Bullycide)

ภาพ รูปแบบของการกลั่นแกล้งรังแก

ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กลั่นแกล้งรังแก

ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กลั่นแกล้งรังแก มีดังนี้

ผู้รังแก (Bully) มักจะเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ไม่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ต้องการควบคุมหรืออยากมีอำนาจ อยากเป็นผู้นำหรือมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าผู้อื่น ต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่น หรือมีปัญหาโรคจิตเวชอื่น เช่น โรคสมาธิสั้น โรคซึมเศร้า และโรคดื้อต่อต้าน เป็นต้น จะมีกองเชียร์และผู้เพิกเฉยทำให้เด็กกลุ่มนี้ รู้สึกอึดใจ มีพลัง

ผู้ถูกรังแกหรือเหยื่อ (Victim) เป็นบุคคลปกติ หรือมีลักษณะหรือพฤติกรรม อาทิ พิการ์ ตัวเล็ก ตัวอ้วน ร้องไห้เก่ง มีพัฒนาการล่าช้า บกพร่องทางการเรียนรู้ แก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ได้ มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น โดยเฉพาะผู้ที่ถูกปฏิเสธจากกลุ่ม หรือมีเพื่อนน้อย โดยลักษณะของผู้ถูกรังแก จัดได้ 2 แบบ ได้แก่

- **แบบยอมจำนน** เป็นผู้ถูกรังแกที่มีวิตกกังวล ซ้ำกั้ว อ่อนไหวง่าย ซึ่งจะตอบสนองต่อการถูกรังแกโดยการร้องไห้
- **แบบเก็บกดความก้าวร้าว** เป็นผู้ถูกรังแกที่ตอบสนองต่อการถูกรังแกโดยการต่อสู้ หรือโต้ตอบกลับด้วยวิธีการที่รุนแรง ซึ่งสามารถพัฒนาตนให้กลายเป็นผู้รังแกได้ในเวลาต่อไป

ผู้อยู่ในเหตุการณ์การรังแก (Bystander) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนมากที่สุด สามารถส่งเสริมหรือช่วยหยุดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกได้ เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เช่น ในครอบครัว ในโรงเรียน ในหมู่บ้าน ฯลฯ เมื่อเกิดเหตุการณ์กลั่นแกล้งรังแก ถึงแม้ไม่อยู่ในขณะที่เกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแก แต่ถือว่าอยู่ในเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- **กองเชียร์** แสดงความชื่นชมผู้รังแกชัดเจน ทั้งสีหน้า ท่าทาง แววตา ซึ่งอาจมีส่วนร่วมในการดูต้นทาง ในมุมมองของผู้รังแกจะถือว่ากองเชียร์นี้เป็นพวกเดียวกันกับตนเอง บางครั้ง กองเชียร์ก็รู้สึกสงสารเหยื่อ แต่ความสนุกหรือความต้องการที่จะอยู่ในกลุ่มผู้รังแกมีมากกว่า สุดท้าย เมื่อเห็นภาพหรือมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งรังแกบ่อยครั้ง กองเชียร์ส่วนหนึ่งจะผันตัวเองเป็นผู้รังแก
- **ผู้ช่วยเหลือ** แสดงความวิตกกังวล และมีความพยายามจะเข้าไปช่วยเหลือหรือเฝ้ามอง หากสถานการณ์ไม่เป็นใจในการให้ความช่วยเหลือ ผู้ช่วยเหลือนส่วนใหญ่จะช่วยผู้ถูกรังแกไปตามสัญชาตญาณมากกว่าการช่วยเหลือในลักษณะที่ได้รับการฝึกฝนเป็นการเฉพาะ จึงทำให้ไม่สามารถช่วยผู้ถูกรังแกได้ ในบางครั้ง ทำให้เกิดความท้อแท้ หรือโดนแกล้งกลับ นาน ๆ เข้ากลุ่มผู้ช่วยเหลือจะหมดไฟ (Burn Out) และผันตัวเองกลายเป็นผู้เพิกเฉย

● **ผู้เพิกเฉย** มีจำนวนมากที่สุดในสังคมโรงเรียน ผู้เพิกเฉยอาจเป็นผู้ใหญ่ ครู รุ่นพี่ หรือเพื่อนในห้องเรียน โดยแสดงความไม่แยแส ไม่สนใจ มีความคิดว่ามีใช้ระบุของตนเองที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว แต่ในมุมมองของผู้รังแกจะถือว่าผู้เพิกเฉยกลุ่มนี้เป็นพวกเดียวกันกับตนเอง

ผลกระทบของเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแก “ความอยู่ดีธรรมไม่ทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข หรือสงบสามัคคีได้”

การกลั่นแกล้งรังแกในโรงเรียน เกิดผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่มทุกด้าน โดยเฉพาะด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และการเรียนรู้ ดังนี้

ผู้รังแก พบว่า มีความสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรง การใช้สารเสพติด การทำร้ายตนเอง ความคิดหรือการพยายามฆ่าตัวตาย ไม่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ขาดเพื่อน และมีปัญหาการเรียน เมื่อโตขึ้นมีความสัมพันธ์กับโรคทางจิตเวช การทำผิดกฎหมาย ปัญหาด้านความสัมพันธ์ ปัญหาในการทำงาน และโรคบุคลิกภาพผิดปกติแบบต่อต้านสังคม

ผู้ถูกรังแกหรือเหยื่อ พบว่า มีปัญหาจิตใจ หวาดกลัว ไม่มั่นใจ ขาดความนับถือตนเอง มีอาการวิตกกังวล ซึมเศร้า มีอาการทางกายที่มีสาเหตุจากภาวะทางจิตใจ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง นอนไม่หลับ นอนน้อย และสมาธิลดลงจนเกิดปัญหาการเรียนตามมา พบความผิดปกติทางจิตใจภายหลังอันตราย (Post - Traumatic Stress Disorder) ทำร้ายตนเอง คิดหรือพยายามฆ่าตัวตาย และในด้านตรงข้ามอาจพบความก้าวร้าว พกอาวุธ ติดสารเสพติด นอกจากนั้นอาการดังกล่าวยังส่งผลต่อเนื่องไปจนมีปัญหาสุขภาพในระยะยาวซึ่งเป็นผลมาจากการตอบสนองของร่างกายต่อภาวะเครียดที่เรื้อรัง

ผู้อยู่ในเหตุการณ์การรังแก พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านอารมณ์ พฤติกรรม แสดงออกแบบก้าวร้าว ผลการเรียนไม่ดี และมีความคิดฆ่าตัวตาย มีงานวิจัยที่ติดตามระยะยาวพบว่าผู้เห็นเหตุการณ์ซ้ำ ๆ สามารถพัฒนาตนเองให้กลายเป็นผู้รังแกได้ หรือชินชาจนยอมรับการกระทำรุนแรงต่อคนอื่นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแก

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกกันโดยตรง แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งรังแกที่ต้องนำมาใช้เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กอยู่ 5 ฉบับ ได้แก่

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมทั้งทางด้านร่างกาย เพศ จิตใจ และการปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้งเด็ก กรณีที่เกิดเหตุที่โรงเรียน แต่ขาดการจัดการหรือจัดการแบบขอไปที มิได้กระทำอย่างเหมาะสมจนถึงที่สุด ก็ถือว่าโรงเรียนนั้นเข้าข่ายปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้งเด็ก

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และครอบครัว รวมถึงส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 เรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ มาตรา 293, 295, 297 และ 391 และการกระทำความผิดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท มาตรา 326, 328 และ 393 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับเงิน หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 มาตรา 423 ที่กล่าวถึงการพูดหรือแพร่ข่าวที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่น มีความผิดต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติว่าการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือน ปลอมแปลงหรือเป็นเท็จ และข้อมูลลามก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับเงิน หรือทั้งจำทั้งปรับ

แนวทางแก้ปัญหาคารกั้นแกล้งรังแกในโรงเรียน

การกั้นแกล้งรังแกในโรงเรียนเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่อาจนำไปสู่การทำให้เสียทรัพย์สิน การเสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศ และการเกิดโศกนาฏกรรมได้ ผู้บริหารของโรงเรียนและครูจึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารกั้นแกล้งรังแกกันในเด็กนักเรียนโดยตรง การเฝ้าระวังเชิงรุก คัดกรอง ประเมินสถานการณ์ภายในและภายนอกห้องเรียน เน้นการป้องกันการตัดสินใจผิด ค้นหาเหตุปัจจัย ทำงานร่วมกับครอบครัวและส่งตรวจเพื่อตรวจรักษา จึงมีความสำคัญมาก

มีงานวิจัยจากต่างประเทศ ศึกษาความน่าเชื่อถือของวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้แล้วได้ผล ลดหรือแก้ปัญหานี้ได้ แยกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายต่อต้านการกั้นแกล้งรังแกทุกรูปแบบชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ดำเนินการต่อเนื่องจริงจังในทุกภาคส่วน และมีแนวทางดำเนินงานชัดเจนที่ไม่ขึ้นกับตัวบุคคล โดยนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารกั้นแกล้งรังแกกันพัฒนาใช้ในโรงเรียนทั้งระบบ (A Whole School Approach) มีผู้รับผิดชอบโดยตรง หากทำอย่างจริงจังต่อเนื่อง ติดต่อกันอย่างน้อย 5 ปี จะสามารถลดปัญหาคารกั้นแกล้งรังแกกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ดีกว่าการทำโครงการแบบแยกส่วน) กำหนดระยะเวลาที่จะตอบสนอง

ต่อการร้องเรียน และแนวทางการดูแลช่วยเหลือทั้งผู้ถูกรังแกและผู้รังแก ผู้อยู่ในเหตุการณ์ การรังแก โดยเป็นการทำงานร่วมกันของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้บริการ เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึง เครือข่ายภายนอกโรงเรียนที่ให้การช่วยเหลือ

2. ทำให้การรังแกกันเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ ปฏิบัติจริงจังในโรงเรียน เช่น ประกาศ เป็นลายลักษณ์อักษร มีป้ายหรือข้อความในโรงเรียน ระบุรายละเอียดว่าพฤติกรรมกรังแก ทุกรูปแบบไม่เป็นที่ยอมรับ มีระบบร้องเรียนที่รักษาความลับ ทุกเรื่องของการรังแกไม่ถูกเพิกเฉย **สร้างช่องทางการแจ้งเหตุระดับห้องเรียน ชั้นเรียน ทั้งโรงเรียน โดยที่ผู้แจ้งเหตุได้รับความคุ้มครองปลอดภัย ผู้บริหารและครูทุกระดับชื่นชมให้คุณค่านักเรียน ที่กล้าหาญปกป้องช่วยเหลือเพื่อน** งานวิจัยในประเทศไทย (สมบัติ ตาปัญญา, 2562) พบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรง ผู้ถูกรังแกมักถูกข่มขู่หรือทำให้หวาดกลัว แต่ก็ยังสามารถบอกเพื่อน (ร้อยละ 26) บอกครูประจำชั้น (ร้อยละ 19) บอกพ่อแม่ (ร้อยละ 8) ตามลำดับ

3. สร้างความตระหนักและปรับทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ในโรงเรียน นักเรียน ให้รู้ชัดถึงนิยามและความหมายของการกลั่นแกล้งรังแก ระบุถึงพฤติกรรมที่เข้าข่ายการกลั่นแกล้งรังแก ผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแก แนวทางการปฏิบัติ (Bully : Code of Conduct) มีการสำรวจปัญหาการรังแกในชั้นเรียน และทั้งโรงเรียนเป็นระยะ ต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี รวมถึงสำรวจความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อนโยบายที่โรงเรียนใช้ในการแก้ไขปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ทำให้ทุกคนรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยหยุดยั้งปัญหาและไม่ปล่อยผ่าน

4. สร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน ติดตั้งกล่องวงจรปิดในห้องเรียน บันได ห้องน้ำ ห้องพักรูและสถานที่ลับตา มีกระดิ่งฉุกเฉินตามจุดต่าง ๆ ใช้นกหวีดร้องขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

5. ฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกและทักษะเชิงบวกในการแก้ปัญหา แก่ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง และนักเรียน เช่น การแก้ไขความขัดแย้ง การบริหารจัดการอารมณ์ การเข้าใจความแตกต่างหลากหลาย การเคารพสิทธิ การตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งรังแก ทั้งในรูปแบบที่เป็นการกระทำทางร่างกาย คำพูด การรังแกทางจิตใจ และการรังแกทางโลกออนไลน์ การช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก มีโครงการพัฒนาผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์การรังแก โดยสร้างความตระหนักว่า การกลั่นแกล้งรังแกกันเป็นเรื่องไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับ เพื่อความสัมพันธ์ ใกล้เคียง เพิ่มศักยภาพในการช่วยเหลือกันของนักเรียนและครู หากมีการแสดงออกเรื่อง Antibullying มากขึ้นทั้งในห้องเรียน ในชั้นเรียน ในโรงเรียนบ่อย ๆ ปัญหาจะลดลง เช่น การพูดคุยทำความเข้าใจว่า Bully คืออะไร มีกี่แบบ เขียนบทความ เล่าเรื่อง Bully ในโรงเรียน วาดภาพ ทำ Poster ส่งเสริมให้ทุกคนแจ้งเหตุ และช่วยเหลือกันและกัน เป็นต้น ในต่างประเทศใช้คำว่า Stand up to Bullying สามารถดูใน TED Talk ได้

6. มีระบบการให้คำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือโดยนักจิตวิทยา กำหนดระยะเวลาที่ควรตอบสนองต่อการร้องเรียน และแนวทางการดูแลช่วยเหลือทั้งผู้ถูกรังแกและผู้รังแก เป็นการดำเนินงานร่วมกันของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้บริการ เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงเครือข่ายภายนอกโรงเรียน ที่ให้การช่วยเหลือ ร่วมไปกับการที่โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและทักษะของครู เช่น การจัดการชั้นเรียน วินัยเชิงบวก การสื่อสารเชิงบวก เป็นต้น

7. มีการติดตามและประเมินผลทุกปี ควรมีการทบทวนถึงประสิทธิผลของนโยบายที่โรงเรียนใช้ปฏิบัติเพื่อยุติการกลั่นแกล้งรังแกกัน ทบทวนบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ ทบทวนการจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน มีการสำรวจถึงปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกกันทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงลึก ควรมีการทบทวนผู้แทนที่ร่วมเป็นคณะทำงาน และมีการติดตามและประเมินผลของคณะทำงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. การทำงานแบบร่วมมือและเป็นทีม มีการทำงานร่วมกับทีมสาธารณสุข ที่จะช่วยด้านความรู้ทางวิชาการ ช่วยเหลือโรงเรียนโดยรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำให้เกิดความเข้าใจ ช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง เป็นที่ปรึกษาในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อภิปรายกรณีศึกษา (Case Study) การให้ความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงการรับส่งต่อเพื่อให้นักเรียนได้รับการบำบัดรักษา ในกรณีที่เกิดความสามารถของโรงเรียน

10 วิธีการลดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแก

งานวิจัยจาก Crisis Prevention Institute (CPI) 2024 โดยมีรากฐานจากงานวิจัยของ Mahoney, M. ระบุ 10 วิธีการที่ได้ผลในการลดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกในนักเรียน คือ

1. ทำความเข้าใจคำจำกัดความ เรื่อง การกลั่นแกล้งรังแก (Bullying) ให้ตรงกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียนรวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง
2. ทำแนวทางเชิงรุก (Proactive Approach) ทำให้คนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแก และเพิ่มทักษะการช่วยเหลือในเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแก สร้างต้นแบบที่ดี เลิกตั้งฉายา หรือ พุดถึงจุดอ่อนของคนอื่น
3. มีวิธีการดำเนินงานชัดเจน โปร่งใสตามแนวทางจริงจัง สม่่าเสมอ สื่อสารเชิงบวก
4. ให้รางวัลคนหรือทีมช่วยเหลือโดยส่วนตัวทันที ไม่รอให้รางวัลในงานประจำปีหรือหน้าเสาธง
5. เพิ่มคุณภาพสื่อสารทั้งในและนอกห้องเรียน และการรายงานตามระบบ พุดคุยตรงไปตรงมาเกี่ยวกับปัญหานี้ในห้องเรียนเพื่อให้เด็กเข้าใจตรงกัน และรับฟังกัน เน้นการแจ้งเหตุรวมทั้งให้ครูรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Incidents Report) อย่างเป็นระบบ

6. ครูและพ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินการในกรณีเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแก ตั้งแต่ก่อนเกิดปัญหา โดยครูนำการพูดคุยและเชิญพ่อแม่ผู้ปกครองร่วมสร้างระบบ เสนอความคิดเห็นในการร่างกฎเกณฑ์และกติกา ทำให้แน่ใจว่าทุกคนรู้หน้าที่ว่าต้องมาทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความสามัคคีระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง

7. สร้างความตระหนักแก่ทุกคนให้สังเกตสัญญาณเตือน (Warning Sign) อาทิ นักเรียนไม่ยอมมาเรียน เจ็บ แยกตัว มีบาดแผล นอนไม่หลับ กังวล สมาธิไม่ดี ผลการเรียนลดลง เป็นต้น

8. ทำภาพเหตุการณ์ให้กระจ่างเมื่อเกิดปัญหา โดยผู้บริหารของโรงเรียนและครู จริงจิง ยืนหยัด มุ่งมั่น ทำสม่ำเสมอ โดยทำงานร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง

9. ตรวจสอบจุดอันตราย (Monitoring Hot Spot) โดยติดตั้งกล้องวงจรปิดในบริเวณที่เกิดเหตุบ่อย จะช่วยให้ครูรู้ปัญหาหรือเก็บข้อมูลหลักฐานเพื่อใช้แก้ปัญหาต่อไป

10. ทำให้แน่ใจว่าเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกเกี่ยวข้องกับกฎของโรงเรียน และกฎหมาย
รัฐบาลสหรัฐอเมริกาการตื่นตัวต่อปัญหานี้และถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ยอมรับไม่ได้ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสรุปวิธีการและแนวทางที่ได้ผลในการป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกที่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลสำคัญลงในเว็บไซต์ของรัฐบาล โดยใช้วิธีระบบสนับสนุนหลายชั้น (Multi-Tiered Systems of Support : MTSS) ซึ่งเป็นส่วนผสมระหว่างการป้องกันแบบสากล (Universal Prevention) และการป้องกันแบบเลือกปฏิบัติ (Selective Prevention) แตกต่างจากการป้องกันปัญหาการเรียน ปัญหาจิตใจ และปัญหาทางอารมณ์ พฤติกรรมโดยทั่วไป โดยใช้งานวิจัยแบบการศึกษากลุ่มประชากร (Cohort Study) เป็นฐานข้อมูลสำคัญ

MTSS ถูกสร้างขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงไปพร้อมกับการเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของเด็กกับสถานการณ์ (Resilience) ในกลุ่มชุมชนโรงเรียน โดยจะมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการไปพร้อมๆกับระบบการแก้ปัญหาหลายระดับ โดยระบบบริหารจัดการซึ่งผู้บริหารต้องมึนโยบายและวิธีการดำเนินการชัดเจน ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ไปพร้อมๆกับสร้างพื้นที่ปลอดภัย ติดตั้งกล้องวงจรปิดในบริเวณที่พบเหตุบ่อยหรือสถานที่ลับตาในโรงเรียน โดยมีแผนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การคัดกรองแบบครอบคลุม (Universal Screening) เป็นการตรวจคัดกรองที่ทำกับทุกคนในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อค้นหาภาวะหรือปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกที่อาจเกิดขึ้นได้ เป็นระยะ ๑ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาสถิติปัญหาในห้องเรียน ชั้นเรียน และทั้งโรงเรียน

2. การให้ความช่วยเหลือแบบเร่งด่วนในระยะเริ่มต้น (Early Intervention Service Delivery) เมื่อนักเรียนมีความต้องการได้รับความช่วยเหลือ คำแนะนำและหรือคำปรึกษา

3. ทักษะการทำงานร่วมกันและการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน (Collaboration & Complex Problems Solving Skills) ผู้บริหารของโรงเรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน

4. การติดตามความก้าวหน้า (Progress Monitoring) นักเรียนควรได้รับการติดตาม ประเมินความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกอย่างต่อเนื่อง

5. การใช้วิธีการแทรกแซงให้ความช่วยเหลือกับระดับความจำเป็นเร่งด่วนของ เหตุการณ์ (Application of Intervention Services Across Different Levels of Intensity) โดยมีการเขียนขั้นตอนการดำเนินการอย่างชัดเจน เหมาะสม

ระบบการป้องกันและแก้ปัญหา

ระบบการป้องกันและแก้ปัญหาหลายระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 : ใช้การป้องกันแบบสากล (Universal Prevention) อาศัยหลักจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ร่วมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social-Emotional Learning : SEL) ซึ่งงานวิจัยรับรองว่าเป็นวิธีการที่ลดผู้กระทำได้ ร้อยละ 20-23 และสามารถลดปริมาณผู้ถูกรังแกได้ ร้อยละ 17-20 ใช้ได้ผลในชุมชนโรงเรียน

ระดับที่ 2 : ใช้การป้องกันแบบเลือกปฏิบัติ (Selective Prevention) เน้นวิธีการหาแนวทางแทรกแซง (Approach & Intervention) ในกลุ่มเสี่ยง (ผู้รังแก กองเชียร์ ผู้ถูกรังแก) เน้นการเผชิญหน้ากับผลที่ตามมาซึ่งต้องใช้ครู หรือ ที่ปรึกษา (Counselor) ในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflicts) เน้นการลดผลประโยชน์ทางสังคม (Social Benefits) ในกลุ่มผู้รังแกและกองเชียร์ และเพิ่มทักษะปกป้องช่วยเหลือในกลุ่มผู้ถูกรังแก การเพิ่มทักษะปกป้องช่วยเหลือ (Peer Support Groups) ในกลุ่มอยู่ในเหตุการณ์การรังแก ใช้การฝึกการกล้าแสดงออก (Assertive Training) โดยส่วนใหญ่ ครูจะฝึกซ้อมผ่านการระดมสมอง การเล่นเกมบทบาทสมมติ (Role Play) พุดคุยวิเคราะห์วิจารณ์ไปพร้อมกับการให้กำลังใจ (Encourage) ให้ทุกคนปกป้องเพื่อนร่วมชั้น สร้างทีมผู้ช่วยเหลือให้มีทักษะการหยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้รังแก และช่วยเหลือผู้ถูกรังแกอย่างเหมาะสม ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า วิธีการที่ครูและนักเรียนร่วมมือกันแก้ปัญหาคารก่ลั่นแกล้งรังแก สามารถลดจำนวนและความรุนแรงของผู้รังแกได้ชัดเจน และมีงานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนว่าถ้าเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อยู่ในเหตุการณ์รังแกให้มาเป็นกลุ่มผู้ช่วยเหลืออย่างจริงจัง โดยการฝึกฝนการปฏิบัติ (มีใช่แค่เพียงการบอกวิธีการให้ทำ) จะช่วยลดปัญหาคารก่ลั่นแกล้งรังแกได้ชัดเจน

ระดับที่ 3 : ใช้สหวิชาชีพเข้ามาร่วมวางแผนวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาเชิงระบบ การป้องกันและแก้ปัญหา โดยผู้เกี่ยวข้องจะรวมถึง ผู้บริหาร ครูหลายคน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครอบครัว และผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตประจำโรงเรียน รวมถึงการส่งต่อไปพบผู้เชี่ยวชาญ

การกลั่นแกล้งรังแกกันระหว่างเด็กกับเด็ก หรือผู้ใหญ่กับเด็กที่โรงเรียนในประเทศไทย มีปริมาณสูง และเป็นภาพสะท้อนว่าระบบยุติธรรมที่โรงเรียนอ่อนแอหรือมีปัญหาหรือเลือกปฏิบัติ และสะท้อนว่าความตึงเครียดของความเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลลดระดับลงไปมาก จุดอ่อนที่พบมากที่สุด คือ นโยบายที่มีไม่ลงสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ระบบการรักษาความปลอดภัย และการรักษาความยุติธรรมมีปัญหาไม่โปร่งใส งานวิจัยทั่วโลก พบตรงกันว่า การแก้ปัญหานี้ต้องทำแบบการดำเนินงานทั้งโรงเรียน (Whole School Approach) จะได้ผลมากกว่า และต้องใช้เวลานานพอ ใช้สหวิชาชีพในการวางแผนช่วยเหลือ โดยเฉพาะการพัฒนา ผูกซ้อมแผนให้ทุกคนมีส่วนในการให้ความช่วยเหลือจนทำได้คล่อง นำไปสู่การสร้างสังคมที่ดีและปลอดภัย เหมาะในการดำรงชีวิตและเรียนรู้อย่างมีความสุข

คำถามทดสอบความเข้าใจ

ใช้ข้อความต่อไปนี้ในการตอบคำถามข้อ 1 – 2

“การที่เด็กอนุบาลทำร้ายเพื่อนควรมีวิธีการแก้ปัญหาที่ชัดเจน ทำทุกครั้งอย่างเอาใจจริง สม่ำเสมอและให้รับโทษตามข้อตกลง”

1. ท่านคิดว่าคำกล่าวนี้ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ถูก เพราะเป็นจุดตั้งต้นของการเข้าสังคม
- ข. ถูก เพราะเป็นพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับ ต้องสอนจริงจัง
- ค. ผิด เพราะสมองเด็กยังไม่พัฒนา รอไปสอนในระดับประถมศึกษา
- ง. ผิด เพราะการสอนจากที่บ้านแตกต่างกัน ควรไปปรับวิธีการเลี้ยงดู
- จ. ผิด เพราะช่วงอนุบาลต้องสอนให้เด็กเข้าสังคมที่เหมาะสม เด็กทำผิดยังยอมรับได้ แต่ต้องสอนจริงจัง

2. ผู้กระทำควรได้รับการกระทำตามข้อใด

- ก. การตักเตือน ลงโทษตามลำดับขั้น ตามความถี่ และความรุนแรงที่เกิดขึ้น
- ข. วิเคราะห์ปัญหาภายในตัวของเด็กและภายนอก เพื่อวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กต่อไป
- ค. การเผชิญหน้ากับทีมครูที่ไม่ยอมรับพฤติกรรมไม่ดี รับผิดชอบผลของการกระทำ และการลงโทษที่ตามมา
- ง. การเชิญพ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจริงจัง
- จ. ถูกทุกข้อ

3. การที่ครูส่วนใหญ่ในระดับชั้นร่วมรับรู้ปัญหาที่เด็กคนหนึ่งไปกลั่นแกล้งทำร้ายคนอื่น ท่านคิดว่า

- ก. จำเป็น เพราะถือว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมาย
- ข. ไม่จำเป็น เพราะเป็นการประจานเด็กที่กระทำผิด
- ค. ไม่จำเป็น เพราะเป็นการเสียเวลาของครู ปล่อยให้ครูคนเดียวจัดการก็พอ
- ง. ไม่จำเป็น เพราะปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกระหว่างเด็กเป็นเรื่องที่พบบ่อย ใช้การสอนห้องใหญ่ ง่ายกว่า
- จ. จำเป็น เพราะการแก้ปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกควรทำงานเป็นทีม ทีมครูทำงานร่วมกับพ่อแม่ ช่วยกันสอดส่อง ป้องปราม

4. การแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกในโรงเรียน จากงานวิจัยพบว่าควรใช้วิธีใด

- ก. ความร่วมมือ (Collaboration)
- ข. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)
- ค. แนวทางหลายชั้น (Multi-Tiered Approach)
- ง. การป้องกันแบบสากล (Universal Prevention)
- จ. การป้องกันแบบเลือกปฏิบัติ (Selective Prevention)

5. การทำแนวทางเชิงรุก (Proactive Approach) ควรทำในเรื่องใด

- ก. โรงเรียนพ่อแม่
- ข. ฝึกความเป็นลูกผู้ชาย กล้าทำ กล้ายอมรับผิด
- ค. ฝึกให้ผู้เพิกเฉย และกองเชียร์มาทำหน้าที่ผู้ช่วยเหลือ โดยเพิ่มทักษะช่วยเหลือหลายรูปแบบ
- ง. ฝึกครูและเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนทุกคนให้เข้าใจความหมาย รูปแบบ วิธีการของปัญหาการกลั่นแกล้งรังแก (Bully)
- จ. ฝึกการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) เพื่อหวังให้พ่อแม่ของผู้กระทำและเหยื่อตกลงกันเอง

เฉลย

1.จ	2.จ
3.จ	4.ข
5.ค	

อ้างอิง

- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557. (2557, 13 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 131 ตอนที่ 77 ก. หน้า 14-20.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560. (2560, 20 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 32 ก. หน้า 51-70.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 2 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1-29.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (2560, 24 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก. หน้า 24-35.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (2553, 22 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก. หน้า 12-73.
- สมบัติ ตาปัญญา. (2562). การกลั่นแกล้งรังแกในนักเรียนในโรงเรียน สพฐ. ใน **การประชุมวิชาการคุรุสภา Anti-Bullying Alliance**. (2009). **Creating a School Action Plan**. http://www.anti-bullyingalliance-toolkit.org.uk/work_with_Schools/creating_a_School_action_plan.aspx
- Cambridge Education. (2005). **Developing a Whole School Anti-bullying Policy**.
- HealthyChildren.org. (2021). **Bullying: It's Not OK**. www.healthychildren.org/English/safety-prevention/at-play/Pages/Bullying-Its-Not-Ok.aspx
- Mahoney M. (2012). **Part I – An Overview of Bullying and Guidance for Its Prevention**.
- Mahoney M. (2012). **Part II – Cyberbullying**.
- Pediatrics. (2009). **AAP Policy–Role of the Pediatrician in Preventing Violence**. <http://pediatrics.aappublications.org/content/124/1/393.full>
- StopBullying.gov. (2020). **Prevention and Intervention: Multi-Tiered Systems of Support (MTSS) Approaches to Bullying**. <https://www.stopbullying.gov>. 2020
- Swearer S, Cary D. (2001). **Bullying Prevention & Intervention: Realistic Strategies for Schools**. Nebraska.
- Temkin D. (2012). **Stop Bullying: Standing up Is Important to Get Others to Stand up**. U.S. Department of Education. Washington.

การท่องสูตรคูณ อย่างมีความหมาย

พัชรพลย์ ด่านสกุล

บ้านเรียนลูกรัก (Home school)

การท่องสูตรคูณ หลายคนน่าจะเคยชินกับการท่อง สองหนึ่งสอง สองสองสี่ สองสามหก สองสี่แปด ไปเรื่อย ๆ จนถึงสองสิบสองยี่สิบสี่ ซึ่งเป็นสูตรคูณแม่สอง โดยไม่รู้ความหมายว่าคืออะไร

มาพิจารณาสูตรคูณ แม่ 2

สูตรคูณแม่ 2

$2 \times 1 = 2$

$2 \times 2 = 4$

$2 \times 3 = 6$

$2 \times 4 = 8$

$2 \times 5 = 10$

$2 \times 6 = 12$

$2 \times 7 = 14$

$2 \times 8 = 16$

$2 \times 9 = 18$

$2 \times 10 = 20$

$2 \times 11 = 22$

$2 \times 12 = 24$

ก่อนอื่น เรามารู้จักความหมายของการคูณก่อน จากสูตรคูณแม่ 2 ถ้าท่องแบบนี้จะหมายความว่า

$2 \times 1 = 1 + 1 = 2$

$2 \times 2 = 2 + 2 = 4$

$2 \times 3 = 3 + 3 = 6$

$2 \times 4 = 4 + 4 = 8$

$2 \times 5 = 5 + 5 = 10$

$2 \times 6 = 6 + 6 = 12$

$2 \times 7 = 7 + 7 = 14$

$2 \times 8 = 8 + 8 = 16$

$2 \times 9 = 9 + 9 = 18$

$2 \times 10 = 10 + 10 = 20$

$2 \times 11 = 11 + 11 = 22$

$2 \times 12 = 12 + 12 = 24$

จะเห็นได้ว่า เราจะต้องหาผลบวกใหม่ทุกครั้ง

ถ้าให้นักเรียนต่อยอด โดยให้หาผลคูณของ 2×13

นักเรียนก็ต้องหาผลคูณโดยใช้การบวก ดังนี้

$2 \times 13 = 13 + 13 = 26$

แต่ถ้าเราให้ท่องสูตรคูณแม่ 2 อย่างมีความหมาย ควรให้ท่องดังนี้

$$1 \times 2 = 2$$

$$2 \times 2 = 4$$

$$3 \times 2 = 6$$

$$4 \times 2 = 8$$

$$5 \times 2 = 10$$

$$6 \times 2 = 12$$

$$7 \times 2 = 14$$

$$8 \times 2 = 16$$

$$9 \times 2 = 18$$

$$10 \times 2 = 20$$

$$11 \times 2 = 22$$

$$12 \times 2 = 24$$

2 หมายถึง จำนวนของในกลุ่ม

1 ถึง 12 หมายถึง จำนวนกลุ่ม

การท่องสูตรคูณ แม่ 2 ดังกล่าว มีความหมาย ดังนี้

$$1 \times 2 = 2 \quad 1 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2$$

$$2 \times 2 = 4 \quad 2 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 = 4$$

$$3 \times 2 = 6 \quad 3 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 = 6$$

$$4 \times 2 = 8 \quad 4 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

$$5 \times 2 = 10 \quad 5 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$6 \times 2 = 12 \quad 6 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 12$$

$$7 \times 2 = 14 \quad 7 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 14$$

$$8 \times 2 = 16 \quad 8 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 16$$

$$9 \times 2 = 18 \quad 9 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 18$$

$$10 \times 2 = 20 \quad 10 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 20$$

$$11 \times 2 = 22 \quad 11 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 22$$

$$12 \times 2 = 24 \quad 12 \text{ กลุ่ม ของ } 2 \quad 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 24$$

จะเห็นว่า สูตรคูณแม่ 2 เป็น การบวกจำนวน 2 ซ้ำกัน ตั้งแต่ 1 ตัว ถึง 12 ตัว

นักเรียนสามารถต่อยอดได้เอง เช่น ครูถามว่า $13 \times 2 = ?$ นักเรียนควรตอบได้ทันทีว่า

$$13 \times 2 = 26$$

เพราะถ้านักเรียนท่องสูตรคูณแม่ 2 ได้ นักเรียนจะทราบว่ $12 \times 2 = 24$ เพราะ 13×2 สามารถหาได้จาก $24 + 2 = 26$

ในการทำงานเดียวกัน สูตรคูณแม่ 3 แม่ 4 หรือแม่อื่น ๆ ก็ตาม ควรให้นักเรียนท่องทำงานองเดียวกับแม่ 2 ข้างต้น จะทำให้นักเรียนสามารถต่อยอดการคูณได้ ดังตารางสูตรคูณข้างล่างนี้

x		สมาชิกภายในกลุ่ม								
		2	3	4	5	6	7	8	9	10
จำนวนกลุ่ม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
	11	22	33	44	55	66	77	88	99	110
	12	24	36	48	60	72	84	96	108	120

ผู้เขียนเชื่อว่าเมื่อนักเรียนเข้าใจ และท่องสูตรคูณอย่างมีความหมาย จะสามารถต่อยอดสูตรคูณแม่ต่าง ๆ ได้เอง การท่องสูตรคูณแบบนี้จะทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงในเรื่องการบวกจำนวนเดียวกันหลาย ๆ จำนวน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจที่คงทน และมีความคิดรวบยอดที่ถูกต้องในเรื่องการคูณ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางเพื่อให้ครูนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอดการบวกจำนวนเดียวกันหลาย ๆ จำนวน ถ้าเป็นระดับประถมศึกษาควรเริ่มจากของจริง/รูปภาพก่อน แล้วไปสัญลักษณ์ เช่น

 $1+1+1 = 3$
 $2+2+2 = 6$
 $3+3+3 = 9$

เมื่อนักเรียนเข้าใจดีแล้ว ให้นักเรียนฝึกย้อนกลับ เช่น

ให้นักเรียนวาดภาพแสดงประโยคสัญลักษณ์การบวกที่กำหนด แล้วเขียนคำตอบ

1. $1 + 1 + 1 + 1 + 1$
 ตอบ 5

2. $2 + 2 + 2 + 2 + 2$
 ตอบ 8

3. $5 + 5$ **ตอบ 10**

2. ให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอดการคูณ โดยเชื่อมโยงของจริง/รูปภาพ กับสัญลักษณ์ เช่น

3 กลุ่ม ของ 1 = $3 \times 1 = 3$

3 กลุ่ม ของ 2 = $3 \times 2 = 6$

3 กลุ่ม ของ 3 = $3 \times 3 = 9$

เมื่อนักเรียนเข้าใจดีแล้วให้นักเรียนฝึกย้อนกลับ เช่น
ให้นักเรียนวาดภาพแสดงประโยคสัญลักษณ์การคูณ หรือข้อความที่กำหนด

1. 5×1 →
2. 4 กลุ่มของ 2 →
3. 2×5 →

3. ให้นักเรียนเติมตารางการบวกจำนวนเดียวกันหลาย ๆ จำนวนในรูปการคูณ เช่น

$1 = 1 \times 1$	$2 = 1 \times 2$	$3 = 1 \times 3$
$1+1 = 2 \times 1$	$2+2 = 2 \times 2$	$3+3 = 2 \times 3$
$1+1+1 = 3 \times 1$	$2+2+2 = 3 \times 2$	$3+3+3 = 3 \times 3$
$1+1+1+1 = 4 \times 1$	$2+2+2+2 = 4 \times 2$	$3+3+3+3 = 4 \times 3$
$1+1+1+1+1 = 5 \times 1$	$2+2+2+2+2 = 5 \times 2$	$3+3+3+3+3 = 5 \times 3$
$1+1+1+1+1+1 = 6 \times 1$	$2+2+2+2+2+2 = 6 \times 2$	$3+3+3+3+3+3 = 6 \times 3$
$1+1+1+1+1+1+1 = 7 \times 1$	$2+2+2+2+2+2+2 = 7 \times 2$	$3+3+3+3+3+3+3 = 7 \times 3$
$1+1+1+1+1+1+1 =$	$2+2+2+2+2+2+2 =$	$3+3+3+3+3+3+3 =$
$1+1+1+1+1+1+1+1 =$	$2+2+2+2+2+2+2+2 =$	$3+3+3+3+3+3+3+3 =$
$1+1+1+1+1+1+1+1+1 =$	$2+2+2+2+2+2+2+2+2 =$	$3+3+3+3+3+3+3+3+3 =$
$1+1+1+1+1+1+1+1+1+1 =$	$2+2+2+2+2+2+2+2+2+2 =$	$3+3+3+3+3+3+3+3+3+3 =$

4. ให้นักเรียนเติมตารางความหมายการคูณ ให้อยู่ในรูปการคูณ เช่น

1 กลุ่มของ 5 = 1×5	1 กลุ่มของ 6 = 1×6	1 กลุ่มของ 7 = 1×7
2 กลุ่มของ 5 = 2×5	2 กลุ่มของ 6 = 2×6	2 กลุ่มของ 7 = 2×7
3 กลุ่มของ 5 = 3×5	3 กลุ่มของ 6 = 3×6	3 กลุ่มของ 7 = 3×7
4 กลุ่มของ 5 = 4×5	4 กลุ่มของ 6 = 4×6	4 กลุ่มของ 7 = 4×7
5 กลุ่มของ 5 = 5×5	5 กลุ่มของ 6 = 5×6	5 กลุ่มของ 7 = 5×7
6 กลุ่มของ 5 = 6×5	6 กลุ่มของ 6 = 6×6	6 กลุ่มของ 7 = 6×7
7 กลุ่มของ 5 = 7×5	7 กลุ่มของ 6 = 7×6	7 กลุ่มของ 7 = 7×7
8 กลุ่มของ 5 =	8 กลุ่มของ 6 =	8 กลุ่มของ 7 =
9 กลุ่มของ 5 =	9 กลุ่มของ 6 =	9 กลุ่มของ 7 =
10 กลุ่มของ 5 =	10 กลุ่มของ 6 =	10 กลุ่มของ 7 =
11 กลุ่มของ 5 =	11 กลุ่มของ 6 =	11 กลุ่มของ 7 =
12 กลุ่มของ 5 =	12 กลุ่มของ 6 =	12 กลุ่มของ 7 =

หลังจากที่นักเรียนเข้าใจดีแล้ว ให้นักเรียนเติมคำตอบในช่องว่างที่มีการบวกจำนวนเดียวกันหลาย ๆ จำนวน หรือ ความหมายการคูณ หรือ ประโยคสัญลักษณ์การคูณ ให้สมบูรณ์ เช่น

1) $7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 = \dots \times \dots$

2) $5 \times 3 = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$

3) 4 กลุ่มของ 6 = $\dots + \dots + \dots + \dots$

4) $9 \times 2 = \dots$ กลุ่มของ \dots

5) จักรยาน 3 คัน มีล้อทั้งหมดกี่ล้อ $\dots \times \dots$

(ถ้านักเรียนมีความคิดรวบยอดเรื่องการคูณ ต้องตอบ 3×2 ไม่ใช่ 2×3)

5. ตรวจสอบความเข้าใจ

การตรวจสอบความเข้าใจว่านักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องการคูณหรือไม่ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างแบบตรวจสอบความเข้าใจ โดยปรับจากแบบทดสอบของ นายถวิล แก้วถินดง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองโพธิ์ สพป.อุทัยธานี เขต 1 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในช่องว่าง (ไม่ควรใช้เวลาเกิน 5 นาที)

1. $5 \times 9 = 45$	25. $5 \times 8 = \dots\dots\dots$
2. $6 \times 9 = \dots\dots\dots$	26. $12 \times 8 = \dots\dots\dots$
3. $7 \times 5 = \dots\dots\dots$	27. $6 \times 2 = \dots\dots\dots$
4. $7 \times 6 = \dots\dots\dots$	28. $9 \times 7 = \dots\dots\dots$
5. $8 \times 4 = \dots\dots\dots$	29. $5 \times 7 = \dots\dots\dots$
6. $9 \times 9 = \dots\dots\dots$	30. $10 \times 9 = \dots\dots\dots$
7. $7 \times 7 = \dots\dots\dots$	31. $8 \times 8 = \dots\dots\dots$
8. $5 \times 10 = \dots\dots\dots$	32. $5 \times 5 = \dots\dots\dots$
9. $11 \times 9 = \dots\dots\dots$	33. $3 \times 3 = \dots\dots\dots$
10. $4 \times 5 = \dots\dots\dots$	34. $8 \times 12 = \dots\dots\dots$
11. $12 \times 6 = \dots\dots\dots$	35. $2 \times 9 = \dots\dots\dots$
12. $6 \times 6 = \dots\dots\dots$	36. $5 \times 9 = \dots\dots\dots$
13. $5 \times 9 = \dots\dots\dots$	37. $2 \times 12 = \dots\dots\dots$
14. $8 \times 4 = \dots\dots\dots$	38. $4 \times 8 = \dots\dots\dots$
15. $9 \times 4 = \dots\dots\dots$	39. $5 \times 8 = \dots\dots\dots$
16. $5 \times 7 = \dots\dots\dots$	40. $1 \times 33 = \dots\dots\dots$
17. $12 \times 2 = \dots\dots\dots$	41. $5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = \dots\dots\dots$
18. $6 \times 9 = \dots\dots\dots$	42. $3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 = \dots\dots\dots$
19. $8 \times 9 = \dots\dots\dots$	43. $9 + 9 + 9 + 9 + 9 = \dots\dots\dots$
20. $2 \times 12 = \dots\dots\dots$	44. $12 + 12 + 12 = \dots\dots\dots$
21. $3 \times 7 = \dots\dots\dots$	45. $6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 = \dots\dots\dots$
22. $8 \times 5 = \dots\dots\dots$	6 + 6 = $\dots\dots\dots$
23. $2 \times 9 = \dots\dots\dots$	46. $11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 + 11 = \dots\dots\dots$
24. $9 \times 9 = \dots\dots\dots$	11 + 11 + 11 + 11 + 11 = $\dots\dots\dots$

ตัวอย่างที่ 2

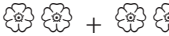

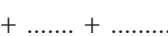

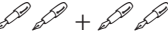

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในช่องว่าง (ไม่ควรใช้เวลาเกิน 10 นาที)

1. นักเรียนในห้องนี้มีกี่คน ตอบ.....
2. นักเรียนในห้องนี้มีหัวรวมกันกี่หัว ตอบ.....
3. นักเรียนในห้องนี้มีขาารวมกันกี่ขา ตอบ.....
4. นักเรียนในห้องนี้มีตาารวมกันกี่ตา ตอบ.....
5. นักเรียนในห้องนี้มีมือารวมกันกี่มือ ตอบ.....
6. นักเรียนในห้องนี้มีนิ้วมือารวมกันกี่นิ้ว ตอบ.....
7. ไก่ 2 ตัว มีกี่ขา ตอบ.....
8. เป็ด 3 ตัว มีกี่ตา ตอบ.....
9. ควาย 3 ตัว มีกี่ขา ตอบ.....
10. จรเข้ 20 ตัว มีกี่ขา ตอบ.....
11. แมงมุม 1 ตัว มีกี่ขา ถ้าแมงมุม 5 ตัว มีกี่ขา ตอบ.....
12. เงินเหรียญห้าบาท 10 เหรียญ เป็นเงินกี่บาท ตอบ.....

หมายเหตุ เมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว ให้นักเรียนแต่ละคนออกมาแสดงการหาคำตอบ
ถ้าวิธีแตกต่างกันให้ครูนำอภิปราย

ตัวอย่างที่ 3

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในช่องว่าง

1. $ก + ก = 2ก$
2. $ข + ข = \dots\dots\dots$
3. $ง + ง + ง + ง + ง = \dots\dots\dots$
4. $a + a + a = \dots\dots\dots$
5. $s + s + s + s + s + s = \dots\dots\dots$
6. + + = $2 + \dots\dots + \dots\dots = \dots\dots \times \dots\dots$
7. + + + = $3 + \dots\dots + \dots\dots + \dots\dots = \dots\dots \times \dots\dots$
8. + = $\dots\dots + \dots\dots = \dots\dots \times \dots\dots$
9. $7 + 7 + 7 = \dots\dots \times \dots\dots = \dots\dots\dots$
10. $8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 = \dots\dots \times \dots\dots = \dots\dots\dots$

ตัวอย่างที่ 5

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบในรูปการคูณ และเขียนผลคูณ

1. จักรยาน 5 คัน มีกิโล

ตอบ

2. นักเรียนห้องนี้มีหุรวมกันกี่หุ

ตอบ

3. วัว 3 ตัว มีซากี่ซา

ตอบ

4. นก 12 ตัว มีปีกกี่ปีก

ตอบ

5. ไก่ 20 ตัว มีซากี่ซา

ตอบ

6. นม 2 โหล มีกีกี่ล่อง

ตอบ

7. น้ำเปล่า 5 ห่อ แต่ละห่อมี 6 ขวด มีน้ำเปล่าทั้งหมดกี่ยขวด

ตอบ

8. ธนบัตรฉบับละยี่สิบบาท จำนวน 5 ฉบับ เป็นเงินกี่ยบาท

ตอบ

9. ธนบัตรฉบับละหนึ่งร้อยบาท จำนวน 10 ฉบับ เป็นเงินกี่ยบาท

ตอบ

10. ขนม 10 ห่อ ราคาห่อละ 7 บาท รวมเป็นราคากี่ยบาท

ตอบ

6. ทดสอบความเข้าใจ และความคล่องแคล่วในการคูณ

การทดสอบความเข้าใจ และความคล่องแคล่วในการคูณ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างโดยพัฒนาจากแบบฝึกของโรงเรียนวัดหน้าต่างใน (จงนิลอุปถัมภ์) สพป.พระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยใช้กระดาษแข็งแล้วมีการเจาะกระดาษตรงบริเวณที่เขียนคำตอบเพื่อให้นักเรียนเขียนคำตอบลงในกระดาษที่ครูแจกให้ เพื่อโจทย์ที่ครูใช้จะได้นำไปใช้หลาย ๆ ครั้ง ดังนี้

$6 \times 7 =$		$6 \times 2 =$		$12 \times 12 =$	
$12 \times 3 =$		$4 \times 9 =$		$2 \times 7 =$	
$10 \times 5 =$		$12 \times 5 =$		$8 \times 5 =$	
$9 \times 7 =$		$10 \times 3 =$		$6 \times 6 =$	
$4 \times 8 =$		$7 \times 5 =$		$6 \times 8 =$	
$3 \times 6 =$		$2 \times 11 =$		$9 \times 6 =$	
$2 \times 9 =$		$8 \times 3 =$		$12 \times 9 =$	
$8 \times 12 =$		$10 \times 2 =$		$12 \times 12 =$	
$5 \times 11 =$		$5 \times 3 =$		$10 \times 11 =$	
$7 \times 3 =$		$6 \times 12 =$		$4 \times 4 =$	
$4 \times 3 =$		$11 \times 8 =$		$6 \times 3 =$	
$6 \times 5 =$		$4 \times 2 =$		$10 \times 5 =$	
$10 \times 10 =$		$10 \times 9 =$		$5 \times 8 =$	
$9 \times 11 =$		$5 \times 2 =$		$5 \times 11 =$	
$6 \times 4 =$		$11 \times 10 =$		$6 \times 9 =$	
$8 \times 9 =$		$6 \times 7 =$		$11 \times 9 =$	
$10 \times 12 =$		$7 \times 8 =$		$1 \times 12 =$	
$3 \times 9 =$		$2 \times 3 =$		$13 \times 2 =$	
$5 \times 8 =$		$5 \times 5 =$		$6 \times 8 =$	
$9 \times 6 =$		$9 \times 10 =$		$8 \times 6 =$	
$8 \times 8 =$		$11 \times 11 =$		$12 \times 12 =$	

นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ สังกัด สพพ.ปทุมธานี เขต 1 ใช้แบบทดสอบการคูณ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความคล่องแคล่ว และคูณได้เร็วระดับใด โดยใช้ชื่อกิจกรรมว่า “คณิตติดปีก” แบ่งเป็น 3 ระดับคือ STARTER MOVER และ FLYER โดยแบบทดสอบการคูณ จะมี 80 ข้อ ใช้เวลา 5 นาทีสำหรับระดับ STARTER ใช้เวลา 4 นาทีสำหรับระดับ MOVER และใช้เวลา 3 นาทีสำหรับระดับ FLYER

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าครูผู้สอนที่ได้อ่านบทความนี้ ได้เห็นแนวทางให้นักเรียนท่องสูตรคูณอย่างมีความหมายมากขึ้น สามารถนำไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องสูตรคูณ และการจัดการเรียนการสอนเรื่องการคูณ ให้นักเรียนคูณได้รวดเร็วแม่นยำมากขึ้น

อ้างอิง

วรรณ ขุนศรี. (2560). การฟื้นฟูการท่องสูตรคูณ. วารสารวิชาการ, 27(1), 36-42

วารสาร วิชาการ

วารสารจัดทำขึ้น

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ
เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์
ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ข้อความใด ๆ

ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะของผู้เขียน
ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษา
และคณะกรรมการวารสารวิชาการ

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ร่วมส่งบทความวิชาการด้านการศึกษา มาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ
ความยาวระหว่าง 5-7 หน้ากระดาษ A4 ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์
พร้อมภาพประกอบ

ส่งมาได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
อาคาร สพฐ. 3 ชั้น 3 กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
หรืออีเมล obec.journal@gmail.com

ไม่รับ

บทความวิจัยหรือบทความที่
เอกสารอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับบทความเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
อาคาร สพฐ. 3 ชั้น 3 กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
อีเมล obec.journal@gmail.com

ISSN : 1513-0096